ARAPÇA ile TÜRKÇE

nin

karşılaştırılması

Besim Atalay

İstanbul
Marifet Matbaası
1954

HALOK ÖNEMLİ

ARAPÇA ile TÜRKÇE

nin

karşılaştırılması

15 —

Besim Atalay

ask yeni raf

3594828

İstanbul
Marifet Matbaası
1954

»Âlemde en büyük mucize (tansu) Arapça gibi ilkel bir dille, KUR'ANİ KERİM gibi yüksek belagati bulunan bir kitabın gelmiş olmasıdır.»

Bir türlü baskı altına sokulamıyan, hurriyet aşıkı çöl arapları gibi, dilleri de baskı altına sokulamaz.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Kaynaklar	5
Ön Söz	6
Arapça nasıl bir dildir?	7
Arap Dili	10
Harfler	17
Fiiller	17
Zıt anlamlı fiiller	18
Müradifler	18
Arapçayı Kavramak	18
Arapçalaşmış Kelimeler	19
Yeni Kelimeler	19
Aslî ve doğma Kelimeler	19
Ortak Kelimeler	20
Çok çoğullu Kelimeler	20
Arap diyelekleri	22
Arapçada Kural bolluğu	23
Türkçemiz	25
Yer Topanı	26
İslâmlıktan sonra	28
Türkçede Fiiller	29
Arapçada Mastarlar	30
Çoğul şekilleri	32
İrap	34
Nisbet şekli	35
Küçültme (tasğir)	37

	Sayfa
Fiil Kalıpları	37
Arapçada Kelime bolluğu	40
Türkçede Kelimeler	43
Arapçada Uydurmacılık	45
Istılahlar	47
Arapçada anlam kaygınlıkları	48
Kelimelerde erkeklik ve dişilik	48
Sıfatla mevsufun mutabakatı	51
İmlâ	51
Harfi illet	52
Arapça fiillerde zaman işi	53
İkileme (tesniye)	54
İştikak (türetme)	54
Bileşik kelime yapmak	54
Arap Yazısı	55
Ebcet meselesi	57
Son Söz.	64

KAYNAKLAR

1 — Fecr-ül İslâm
2 — Duha-l-İslâm
3 — Zuhr-ul-İslâm
4 — Fikh-ül-Lûgat
5 — Tarih-ül Âdâb-il-Lûgat-il-Arabiyye
6 — Tarih-ül-Lûgat-is-Samiyye
7 — Hiyeroglif tercümesi
8 — Hat ve Hattatan
9 — El-Müzhir
10 — Aksa-l-İreb
11 — Muhtasar-ül-Münteha şerhi
12 — El-İtkan fi Ulûm-il-Kur'an
13 — Arapça (Elhilâl) mecmuası
14 — Mukaddimat-ül-İrabi vet-Tasrif
15 — Hizanet-ül-Edeb ve Lübb-ü Lübab-i Lisan-il-Arab
16 — Furuk-i Hakkî
17 — Tarihi Edebiyyatı Arabiyye
18 — Mugni-el-lebib an kütüb-il-Eârib
19 — İtmam-üd-Diraye
20 — Türkçede Kelime Yapma Yolları
21 — Genel Dil Bilgisi
22 — Yeni Muhâkemet-ül-Lûgateyn
23 — İranşehr mecmuası-sayı :2
24 — Tarih-ül Hatt-il-Arabî Ti ve Âdâbih-i
25 — Miftah-ul Ulûm
26 — El-Hattu Suyutînin
27 — Maspero
28 — Mecellet-ü Mecma-il-Lûgat-il-Arabiyye
29 — Mevkif-ül-Akli-v-el-ilmi-v-el-âlem
30 — El-Muhassas
31 — Arabia, the Cradle of İslâm 1900 tab'ı
32 — Ezher mecmuası
33 — El-Faik-l-iz-Zemahşerî

ÖN SÖZ

TÜRKÇE İLE ARAPÇANIN KARŞILAŞTIRILMASI

Ben bu konuyu yazarken, ne Türkçeyi öveceğim, ne Arapçayı yereceğim. Bazı kimselerin yaptıkları gibi ne Arapçayı Türkçeden doğurtacağım, ne de Yunancayı Türkçeden çıkartacağım.

Ben yalnız bilimce bir hakikatin açıklanmasına çalışacağım, başka hiç bir dileğim yoktur. Ben bu kadarını yapabildim, daha fazlasını yapacak olana karşı saygı duyarım.

Şimdiye kadar hiç bir kimse Arapça ile Türkçeyi esaslı surette karşılaştırmamıştır. Yalnız son zamanlarda «Halil Filiztekin» adında bir zat «Yeni Muhâkemet-ül - Lugateyn» adlı beş sahifelik ufak bir eser yazarak bu önemli işi ilk defa olarak ele almış, fakat eserini yayınlamadan (1939) yılında ölmüştür. Sayın Prof. Halil Nimetullah Öztürk'ün himmeti olmasa idi biz böyle bir eserden haber alamıyacaktık. H. N. Öztürk bu eseri eşitmiş, rahmetlinin oğlundan istemiş ve (1944) yılında çıkarmış olduğu «Osmanlıcadan Türkçeye» adlı eserinin sonuna koymuştur (1) Ben bu kitaptan faydalandım, kendi görüşüme buluşlarımı da katarak şu gördüğünüz eserciği meydana getirdim; iyi yaptım ise iyiliğine, kötü yaptım ise iyi niyetime verile.

---

(1) Eski «Muhükemet-ül-Lugateyn». Mir Ali Sir Nevaî tarafından yazılmış ve Farsça ile Türkçe karşılaştırılmıştır, neticede Türkçenin yüksekliği isbat olunmuştur. Mir Ali Sir Nevaî adıyla şöhret almış olan bu zat Orta Asya Türklerinin büyüklerindendir. Ovaktin hemen her ilminde, şiirde, lisanda, felsefede ün almıştı. Bir çok değerli eserler yazmıştır. Çok kıymetli bir kütüphanesi varmış. Kitap süsletmek ve kitap yazdırtmak için yüzlerce adama para verirmiş. Kendisine odevrin hükümdarı olan ünlü «Hüseyin Baykara» bile hürmet edermiş. Hicretin (906) yılında ölmüştür. Edebî tesiri Batı Türklerine kadar yayılmıştır.

ARAPÇA NASIL BİR DİLDİR

Bizde kökleşmiş ve yanlış bir kanış vardır. «Arapça çok geniş ve çok işlenmiş bir dildir. Her anlamı belirtecek bir durumdadır, bu kadar yüksek ve bu kadar geniş bir dille Türkçe arasında dağlar kadar fark vardır. Birisi olgun, birisi kısa, kısır, geri bir dildir» gibi sözleri eşide eşide kulaklarımız dolmuştur (1). Bu yüzden bir çok kimseler bu yanlış sözün etkisi altında kalmışlar, kendi dillerini hor görmüşlerdir.

Halbuki işin doğrusu hiç de böyle değildir. Arapça, sanıldığı gibi, olgun ve gelişmiş bir dil olmayıp, tersine olarak, ilkel ve geri bir dildir. Aşağıya doğru bu isbat olunacaktır.

Arapça aslında bir çöl dilidir, göçebe dilidir. Kısır ve

---

(1) (1312) malî yılında Uşak Rüştiyesini bitirmiştim. Beni medreseye verdiler. Ovakitler rüştiyede «Osmanlıca» veya «Türkçe» diye bir ders yoktu; bunun yerine bol bol Arapça ve Farsça vardı, Arapçadan hiç bir şey anlamadık, çünkü okutuş ve belletiş çok bozuktu. Farsça'nın fiil çekimleri Türkçeye benzediği için onu daha iyi seviyordum. Bu hal benim aklıma bir şey getirdi. «Arapça ile Farsça'da fiil çekimleri olduğu gibi Türkçede de olmalıdır» diye kendimce Türkçe fiilleri çekiyordum. Bunu benden daha yaşlı softalara da anlatmıştım. Bu iş medresede yayıldı ve arkadaşlarca alay konusu oldu. Hemen her softa «Türkçede fiil çekimi olurmu imiş? Türkçede sarf ve nahiv mi olur? Bu gibi şeyler arapçaya has bir mevhibe-i samadanîdir, deli çocuk, «derlerdi. Bunların hepsi de Türktü.

kızgın kumlar içerisinde yaşayan bir halkın, daha doğrusu birbirinden ayrı dolaşan kabilelerin dilidir. Aslında pek kısa ve geri olan Arap dili ancak İslâmlıktan sonra gelişmiş ve ilerlemiştir (1).

İslâmlıkla birlikte «Kur'an-ı Kerim» gibi yüksek belagatli bir kitabın gelmesi, daha önce Arap dilinin az çok işlenmiş olmasını gerektirir. Bu da olmuştur. İslâmlıktan yüz elli yıl kadar önce Hicaz'da bir takım kudretli şairler ve hatipler yetişmiştir. Daha öncesinde hemen hiç bir şey yoktu. Cahillik devrinin en eski şairi İsâ'dan (500) yıl sonra ölmüş olan «Züheyr İbni Cenab» tır; ünlü «Yedi Askı» şairlerinden sayılan «İmri-ül-kays», İsâ'dan (560) yıl sonra ölmüştür; çok meşhur «Antere», İsâ'dan (615) yıl sonra ölmüş, Antere'ye ait olduğu söylenen bir çok şeylerin sonradan uydurulmuş olduğu bugün meydana çıkmıştır. Yalnız bu değil, «Yedi Askı-Muallâkat-i seb'a» nın çoğunun uydurma olduğunu meydana çıkarmışlar (2), bazı bilginler de «Yedi Askı»yı büsbütün inkâr etmişler-

---

(1) Arap dili aslında güney ve kuzey olmak üzere iki büyük kola ayrılır. Güney kolu (5) diyelekten ibarettir. Bu diyelekler Habeşçeye yakınlık gösterir.

Kuzey diyelekleri. Lahyan, Semud, Safaviyye, Nabatiyye olmak üzere (4) diyelege ayrılır. Kuzey diyelekleri fasih sayılırdı. Kur'an bu diyeleklerden biri ile inmiştir.

Arapça İslâmlıktan sonra geniş ülkelere yayılmış ve pek tabiî olarak yeni yeni ağızlar ve diyelekler peyda olmuştur.

(2) Bak: Tarih-ü Adâb-il-Lûgat-il-Arabiye ve Fecr-ül-İslâm

dir (1). Yedi askı'nın çoğunu «Hammadür-râviye» adında birisi uydurmuştur (2).

Araplar medenî dünya ile, İran, Yunan, Mısır, Roma ve Hind kültürleriyle münasebette bulunduktan sonra dillerini işletmişler, yeni yeni kelimeler ve ıstılâhlar yaratmışlardır. Bu işte de öbür bilgi işlerinde olduğu gibi Arap aslından olmıyanlar çalışmışlardır.

Araplar İslâmlıktan önce Hesap, Hendese, Tıp, Mantık, Felsefe, Siyaset gibi bilgilerden hiç birisini bilmezlerdi. Çünkü çölde ve göçebelikte bu gibi şeylere lüzum yoktu. Bunların hemen hepsini de İslâmlıktan sonra öğrendiler (3).Bilgi ve medeniyet pek tabiî olarak Arap yarımadasının dışında gelişmiş idi. Yarımada eskisi gibi kendi âleminde yaşayıp gidiyordu. Bugün dahi öyle değilmidir?

İslâmlığın ilk yıllarında Arabistan'ın dinî ve iktisadî merkezi olan Mekke'de ancak (17) kişi okuyup yazmak

---

(1) Ozamanlardaki halkın bilgisizliğinin derecesine bakınız ki, şairleri şeytan söyletir sanırlarmış. İnanışa göre iki türlü şeytan varmış. İyi şeytan iyi şiir söyletirmiş. Kötü şeytan da kötü söyletirmiş. Her şairin şeytanının adı da ayrı imiş.

(2) Bak: Fecr-ül-İslâm sahife (50), (58) ve Duha-l-İslâm cilt (2) sahife (262). Hammad, Deylem'lidir; gençliğinde yol kesicilik ve hırsızlık etmiş, sonra şiire ve lisana heves etmiş ve meşhur olmuştur. Hafızası çok kuvvetli imiş; binlerce beyit ezberinde imiş; bir takım şiirler uydurur başkalarına isnat edermiş. Hicretin (156) yılında ölmüştür. (Bak: Tarih-ü Adâb-ül-Lûgat-ülArabiyye).

(3) Bak: Duha-l-İslâm cilt (1) sahife (307)

bilirdi. Hicaz halkı güneyden Yemen, kuzeyden Suriye ile münasebette bulunurdu. Yemenlilerle Suriyedeki Arapların dilleri arasında büyük farklar olduğu gibi, yazıları da ayrı ayrı idi. Hicazlılar daha ziyade göçebeliği seviyorlardı. Topraklarının gereği bu idi. Yazı ise şehirlilerin işi idi. Ticaret için Suriyeye gidip gelenler yazı yazmayı öğrenmişlerdir. Hattâ Mekkede Arap olmıyan yabancı soylardan gelme bazı kimseler depolar vücuda getirmişlerdi; bu yüzden Araplardan bazıları dünya hakkında ve din hakkında bir takım fikirler edinmişlerdi; Arabistan'ın her tarafına dağılmış olan Yahudilerin dahi bu yolda büyük etkileri dokunmuştur.

Araplardan yazı bilenlerin bir kısmı Nabatî, bir kısmı İbranî, bir kısmı da Süryanî yazısı yazardı; Yemen ise «Müsned» adlı bir yazı bilirdi. Arada birlik yoktu. Hicazlılar daha ziyade Nabatî yazısını aldılar; çünkü en çok kuzey ile münasebette bulunuyorlardı. Bu harflerde nokta ve hareke yoktu. Nihayet bu noksanlık ve yetersizlik anlaşıldı; benzeşmeyi önlemek için, bazı harflerin üstüne veya altına noktalar ve işaretler konuldu. Yazı işi aşağıya doğru uzun boylu anlatılacaktır.

ARAP DİLİ

Arap dili İslâmlıktan önce, yalnız Arap yarımadasında konuşulurdu; bir çok diyeleklere ayrılmıştı. Öyle ki bu diyelekler biribirlerinden çok uzak ve çok çeşitli idi (1).

---

(1) Nitekim Arap bilginlerinden «Mahmud-ül-Mencurî», «Kur'an bu dilin hayatını kefalet altına almıştır.» demiştir; Bak: Mecellet-ül-Mecma-il-İlmiyy-il-Arabî yıl (1922) sahife 365.

İslâmlık olmasa idi Arap dili Habeş dili kadar dahi varlık gösteremezdi. Arap dili ve Araplık her şeyini İslâmlığa borçludur. İslâmlıktan sonra Arapça bir müddet daha yalnız Arabistanda konuşuldu. Birinci halifenin zamanı İslâmlıktan ayrılmış olanlarla ve iç işlerine düzen vermek için esaslı uğraşmalarla geçti.

İkinci halifenin zamanında savaşlara hız verilmiş; bilgi işlerine bakılamamış idi. Bununla beraber, o büyük adam, Hazreti Ömer, Medinede ilk okulu açtırmış, çocukların yazı öğrenmesini sağlamıştı. Böylelikle İslâmlıkta ilk okul kurulmuş oldu.

Üçüncü halife yaşlı idi; bilgi yolunda büyük bir şey yapamadı; yalnız Kur'anı tertipletip dağıttı.

Dördüncü halifenin zamanı pek karışık gitti. İslâmlar birbirlerine girdiler; Hazreti Ali'nin idaresizliği ve Mu'aviye'nin hırsı yüzünden seller gibi kanlar aktı, İslâmlık ebedî olarak ikiye ayrıldı, İslâmlıkta açılan bu yara hâlâ kanamaktadır.

Emevîler (Ümeyye oğulları) zamanında bilgi ve idare işlerinde şöyle böyle bir takım kımıldanmalar olmuştur.

Abbas oğulları zamanında ortalık barışa kavuşunca kültür ve maarif işlerine bakmak zamanı gelmişti. Olaylar Abbas Oğullarını bilgi ve idare işlerine önem vermeye zorlıyordu. Çünkü idare ettikleri ülkelerin eski kültürleri ve medeniyetleri vardı, Arapların ise hiç bir şeyleri yoktu (1).

---

(1) Arapça Ümeyye Oğulları zamanında büyük bir değişiklik gösteremem'ştir. Abbas Oğulları (Abbasî'ler) zamanında birden bire gelişti; sebepleri şunlardır:

1 — Abbasî'lerin ilk çağlarında her şey birdenbire değişti. Çünkü Araplar eskiden bilmedikleri nimetlerle, man-

9

Araplar o günlerde dil bakımından çok sıkıntı içerisinde idiler; karşılarında bir yığın anlamlar ve eşyalar onlardan kelime istiyordu, eski medeniyetlerin ve kültürlerin ağır etkisi altında idiler. Kendilerinden daha ileride bulunan bir çok milletleri idare etmek lâzımdı; bunlar, Araplara bakınca haylı ilerilemiş ve yükselmiş idiler. Araplar başka milletleri idare edecek durumda değillerdi. Bunun için gerek idare ve gerek askerlik işlerinde İranlılarla Türklerden faydalanıyorlardı. Her gün bir çok yeni yeni olaylar meydana geliyordu. Alış veriş işleri, başka devletlerle münasebet meseleleri, aile halleri, idare şekilleri, kanun tanzimi gibi şeyler hep yeniden kurulacak idi. Bunlar yeni yeni kelimeler istiyordu.

İş maddî kelimelere olan ihtiyaçla kalmadı; bir taraftan da yeni fikirler akmaya (1) başlamıştı. Bir fikri anlamak ve anlatmak için yeni kelimeye lüzum vardı.

---

zaralarla ve daha medeniyetli milletlerle karşılaştılar.

2 — Arapların İranlılarla karışması fikir ve hayal yönünden haylı şeyler kazandırdı.

3 — Topluluk hayatı, çölden dışarıdaki Araplarda epeyce değişti. Dil yönünden büyük etkiler altında kaldı.

4 — Bilgi ve fen işlerine önem verildi. Bu da çok hayırlı sonuçlar yarattı; Bak: Mecellet-ül-Mecma-il-İlmiyy-il-Arabî.

NOT :

Arapçayı ses bakımından incelemek ayrı bir iştirve bizim konumuzdan dıştır. Onun için bu bahse dokunmadık. Şukadarını söylemek isterim ki, sesce de arapça, türkçeye bakınca haylı yoksuldur.

(1) Tarih-ü Adâb-il-Lûgat-il-Arabiyye sahibinin (13) üncü sahifede anlattığına göre, Arap lisanı ve edebiyatı ve İslâm medeniyeti geniş ölçüde Yunan'lıların

İslâm ülkesi doğudan ve batıdan gelen bir yığın manevî sıkıntılar içerisinde idi (1). Araplar birden bire hiç görmedikleri ve hiç bilmedikleri hallerle, hiç yaşamadıkları hayatla karşılaşıyorlardı. Yiyim, içim, giyim ve kuşam Araplarda başka, yeni aldıkları memleketlerde daha başka idi.

Çölden şehre gelen Araplar ister istemez eski medeniyetlerin etkisi altına giriyorlardı. Maddî hayata uymak daha kolayca idi. Fakat güç olan manevî hayata uymaktı. Manevî hayata uyar gibi görünen kımıldanma ancak dil işlerinde başladı.

İşbu harekette dahi diğer hayırlı işlerde olduğu gibi-çok kere-Arap olmıyan unsurlar hisse almakta idiler; en önemli Arap lûgat kitaplarını bir İranlı ve bir Türk yapmıştır (2). Çünkü İbni Haldun'un dediği gibi Araplar ilim ve fenne değer vermezler, yaradılışları bu işlere elvermez.

---

etkisi altında gelişmiştir. İslâm medeniyeti bir çok şeylerde Yunan'lılara borçludur.

(1) Bilgi aslında doğuda doğmuş, ilk yazı ve ilk ilim Sümer'lerde başlamıştır. Sümer'ler ise daha doğudan gelmişlerdi. Sümer medeniyeti Asur'lulara ve Babil'lilere geçmiş. Başka bir medeniyet kolu da Nil kıyılarında gelişmiş ve oradan Girid'e ve Yunanistan'a atlamış, orada feyizli meyvalarını vermiştir. Bak: Tarih-ü Adâb-il-Lûgat-il-Arabiyye-Sahife (14).

(2) En değerli Arapça lûgat kitabını yazan Farap'lı bir Türktür; «Sıhah-ı Cevherî» adındaki bu kitap Türkçeye terceme olunmuştur. Vankolu tercemesinden başka yazma bir tercemesi hususi kütüphanemizdedir. Hicretin (393) tarihinde ölen Cevherî fenne de kıymet vermiş; tahtadan kanat yaparak uçmak isterken damdan düşerek ölmüştür.

Arapçanın medenî bir dil olabilmesi için binlerce kelimeye ihtiyaç vardı. Bu ihtiyacı kapatmak için iki yol vardı; birinci yol, Arapçayı işletmek ve genişletmek; ikincisi, başka bir ilim ve medeniyet dilini alıp geçmek.

Kur'an-ı Kerim burada da Arapların yardımına yetişti. Arapçanın işletilmesi işi ele alındı. Bir taraftan Arapça kelime köklerinden yeni yeni kelimeler türetildi. Bir yandan da Farsçadan ve Yunancadan yüzlerce kelimeler alınarak Arapçanın ses kurallarına uyduruldu. Böylelikle Arapça o vakte göre en yüksek anlamları ve fikirleri söyliyebilecek hale getirildi. İş bu kadarla da kalmadı; Isma'i'nin yaptığı gibi kelime de uyduruldu (1). Uydurmacı yalnız Isma'î'den ibaret değildi; bir takım şehirlerde, şurada burada, hele Basrada, bir çok kelimeler uydurup ortaya atıyorlar ve işi doğru göstermek için kelimenin yanına bir de beyit veya atasözü takıveriyorlar idi (2). Fecr-ül İslâm sahibi İbni Cinnî'den naklederek şöyle demektedir: «Arapça kelimelerin çoğu sonradan yaratılmıştır. Araplar eskiden var olmıyan bir kelimeyi hemen uy-

---

Meşhur Arapça kamusu yazan da bir İranlıdır; Şiraz yakınındaki Firuz Abad'dandır. Eseri çok önemlidir. Hicretin (816) yılında ölmüştür. Antep'li Asım Efendi tarafından Türkçeye terceme edilmiştir.

Arap gıramerini Sibeveyh adında bir İranlı yazmıştır. Bunun kitabının üzerine daha önemli bir eser yazmıştır. Bu eser kaynak olmuştur.

(1) Hicretin (214) yılında ölmüştür. Hafızası çok kuvvetli bir zat imiş. Yüzlerce beyit ve başka şeyler ezberinde imiş. Arapçaya büyük h'zmeti dokunmuştur. Bir çok eserler yazmıştır.

(2) Fecr-ül-İslâm cilt (1) sahife (53).

duruverirler; dilde tasarruf ederler. Nitekim bazı Arap bilginleri bir çok kelime yapmışlardır».

Kelime yönünden Arapçayı genişleten bir şey de, lûgat kitabı yazanların bir kabilede konuşulan ve anlamı bir, lafzı, ayrı olan kelimeleri, ayrı ayrı birer kelime imiş gibi kitaplarına almış olmalarıdır. Böylelikle, ancak tek bir kabilede konuşulan bir kelime genel ulusal dile mal ediliyordu. Halbuki Yemen'de konuşulan bir kelimeyi Hicaz'lılar anlamazdı; Hicaz kelimelerini de Yemen ve Necid halkı bilemezdi. Böyle olduğu halde, yaygın olmıyan bu kelimeler hep Arapça kamuslara sokuldu ve Arapçanın millî kelimeleri sırasına konuldu.

Her milletin dili, o milletin yaşayışının ve medenî durumunun bir aynasıdır. Çöllerde yaşayan, biribirinden uzak duran, sade şeylerle hayat geçiren ve başka milletlerle hemen hiç kaynaşmıyan, şehir bağ bahçe tarla tarım gibi şeyler bilmiyen bir kavmın dili pek tabiî olarak dar ve kısır olacaktır. Bunun başka türlü olmasına imkân yoktur.

Arapça konuşanların yaşayışları, geçimleri, çevreleri, görüşleri, işin böyle olmasını gerektirir; bu, tabiat kanunudur. Arabın yerinde başka bir kavim olsaydı onun da olacağı bu idi.

Araplar Kur'an'ın bir çok yerlerini anlamamışlardı. Kur'an-ı Kerimde öyle kelimeler vardır ki, önceden hiç kimse o kelimeleri kullanmış ve konuşmuş değildi. Bir gün Hazreti Ömer'e« وابا فاكهة ayetindeki «ve ebben» kelimesinin anlamı sorulmuş; o da «Biz zorlamak ve derinleştirmek için emir almadık» demiştir (1). Peygamber

---

(1) «Ebben ابا » kelimesi için غريب الحديث والاثر garib-ül-hadis v-el-Eser» adındaki kitaba bakınız.

Efendimizin arkadaşları Kur'an'ın icmalî anlamıyla yetinmişlerdir. والفجر وليال عشر والذاريات زروا ، والعاديات ضبحاً gibi ayetleri anlamak imkânsızdır (1). Sahabe bu gibi ayetleri anlamak için tefsirde bulunmamışlardır. Sonradan gelen tefsirciler bunlara ayrı ayrı ve çeşitli manalar verip durmuşlardır. Bu bahsin yeri burası değildir; tefsir ve tefsirciler işini başka bir eserime bırakıyorum.

Arap dili bilginlerinin anlattıklarına göre, asıl Arapça kelimelerin % 20 si deveye, % 10 u hurmaya, bir o kadarı da çöle ve kadına aittir. Çünkü Arapları boş ve kuru çölde ilğilendiren başka şeyler yoktu. Fecr-ül-İslâm sahibinin şu sözleri ne kadar doğrudur: «Deve göçebe hayatının direğidir». Yeygileri, içmeleri, giyisileri hep deveden gelir, deve olmasaydı Araplar çölde yaşayamazlardı. Bu yüzden Araplar deveye çeşit çeşit adlar vermişlerdir. Arap, nazımda ki vezni, çölde devenin ayağının kumdaki kesik kesik yürüyüşünden almıştır (2). Devenin bir sürü adı olduğu gibi, gebelik haline, doğurmasına, yavrusuna, dişisine, sağılanına, sağılmıyanına, yaşına, rengine, emzirmesine, burnuna, kulağına, sesine, tüyüne, gevişine, yük vurulmıyanına ve daha bir çok hallerine ayrı ayrı kelimeler yapılmıştır. Sonradan bu kelimelerin çoğu başka başka anlamlara alınmıştır. Söz gelimi, «harf», «arık deve» demektir. «Akıl», «devenin kösteği» dir. «Redif», «bir deveye iki kişinin birden binmesi» demektir. Yalnız devenin yaşına ait (16) kelime vardır. Bu çeşit kelimelerle, çöl yaşayışıyla ilgili kelimeler Arapçada pek boldur. «Cesaret ve şecaat» için (27) «korkaklık» için

---

(1) Bak: Fecr-ül-İslâm cilt (1) sahife (243),

(2) Bak: Tarih-ü Adâb-il-Lûgat-il Arabiyye sahife 57.

(15) kelime vardır. Çünkü kabilelerin biribirlerini vurmaları çölün başlıca işidir. Kadının da yaşına göre ayrı ayrı (13) kelimesi vardır. Hırsız'ın (13), zafer-utku için (10) kelime bulunur. Nikâh için (100), devenin yürüyüşü (34), suya gitmesi için (13), yeryüzü için (106) (1) kelime vardır.

HARFLER

Yalnız kelimelerin değil, harflerin anlamları bile belli bir durumda değildir. «Elif» in (17), «B» nin (13), «T» nin (6) anlamı varmış. Öbür harfler buna göre ölçümlene. Arap gıramercilerinin buldukları bu anlamlar dilin durumunu karışık bir hale sokmaktadır.

FİİLLER

Fiil babları da bir çok anlamlara gelir. Üç harfli fiillerin çoğu, «müteaddi = geçimli «bazıları» lâzım = geçimsiz» olur. Kesin bir kural yoktur. Yalnız boğazdan gelen harflerle yapılmış olan fiillerle, tabiat fiilleri bir dereceye kadar düzgün bir kurala bağlanabilmiştir. İf'al, Tef'il, Müfa'ale, Tefa'ul Tefa'a'ul, İstif'al, İfti'al bablarının bir sürü anlamları vardır (2). İf'al babının biribirine benzemez altı ayrı anlamı bulunur. İşbu anlamlar, fiilin asıl anlamını bulup çıkarmakta haylı güçlük doğurmaktadır ki yalnız bu hal bile Arapçanın olgunlaşmamış olduğunu gösteren yanılmaz bir tanıktır. Fiil bahsi ileride daha geniş bir şekilde gelecektir.

---

(1) Bak : Fikh-ül-Lûga sahife (110)

(2) Bak :Fıhk-ül-Lûga

ZIT ANLAMLI FİİLLER

Arapçada bir de zıt anlamlı kelimeler vardır. Bunların çoğu İslâmlıktan sonra meydana çıkmıştır. «Sınaat-ı bedi'ada tefennün için» Arap şairleri bu çeşit kelimeleri çok kullanmışlardır. Hem ak'a, hem kara'ya; hem ay başı haline, hem temizliğe; hem geceye, hem sabaha; hem şüpheye, hem yakine; hem kanaat sahibine, hem dilenciye; hem susamışa, hem suya kanmışa delalet eden tek kelimeler vardır (1).

MÜRADİFLER

(Eş Anlamlılar)

Arapçada bir de, haylı eş anlamlı kelimeler vardır. Bunları saymakta bir fayda görmedim. Bir tek kelimenin bir çok anlamları bulunur. Buhal, dilin olgunlaşmamış olduğunu ve kelimelerin anlam sınırlarının belli olmamış bulunduğunu gösterir. Bir takım eski bilginler müradif'i = eş anlam'ı inkâr etmişler ve müradif'in faydasız olduğunu iddia etmişler ise de «Muhtasar-ül-Munteha» yı şerheden «Kadı A'dud» «Bu faydalıdır, nazımda ve nesirde, kafiyede, nazım ölçüsünde kolaylık ve genişlik verir» demiştir.

ARAPÇAYI KAVRAMAK

Mukaddimet-ül-Edeb'in tercümesi olan Aksa-lireb sahibi bulunan bir Türk hocası kitabının (14) üncü sahifesinde «Arapçayı kimse kavrıyamaz; hiç kimsenin Arap-

(1) Bak : El-Müzhir cilt 1 sahife 186; Aksa-l-İreb ve Fıkh-ül-Lûga.

çayı iyi kavradığı işidilmemiştir. Bir çok Arapça ibareler vardır ki kimse bunları doğru dürüst çözememiştir. Bundan başka Arapçada bir takım kelimeler vardır ki tam olarak anlaşılamamıştır. Ancak yaklaştırma ve oranlama-tahmin ile bir anlam verilebilmiştir (1)». Aksa-l-ireb sahibi bunu söylerken Arapçanın yüksekliğini anlatmak istiyor; bilmiyor ki bu haller bir dilin yüksekliğini değil, geriliğini ve ilkelliğini gösterir. Çünkü asl olan anlaşılmak ve anlamaktır.

ARAPÇALAŞMIŞ KELİMELER

Arapçada bir sürü Arapçalaşmış yabancı kelimeler de bulunur; Süryanî, İbranî, Habeşçe, Aramca gibi Samî milletlerden alınan kelimeler tamamen erimiştir. Bir çok kelimeler de komşu milletlerden alınmış ve Arapçanın ses kanunlarına uydurulmuştur, Farsçadan ve Yunancadan da bir haylı kelimeler alınmıştır. Kur'an-ı Kerimde dahi başka dillerden hattâ Yunancadan alınmış kelimeler vardır; «Derahim» Yunanca, «Din» Eski Farsça'dır (2).

YENİ KELİMELER

İslâmlığın çıkmasıyla yeni yeni bir çok kelimeler de meydana çıkmıştır. Salat, zekât, iman, fisk gibi. Bütün fıkıh ve fen ıstılahları da bu aradadır. Caize ve deccal gibi kelimeler de sonradan çıkmıştır.

ASLÎ ve DOĞMA KELİMELER

Arapçada da, her dilde olduğu gibi, iki türlü kelime vardır: Birisi aslîdir; asıl dilin malıdır. Bunlar hemen he-

---

(1) Bak: Aksa-l-ireb sahife 15

(2) Bak: El-İtkan fi Ulum-il-Kur'an

men çölde İslâmlıktan önce kullanılmış olan kelimelerdir. Birisi de İslâmlıktan sonra ortaya çıkan ve yaratılan kelimelerle dışarıdan giren kelimelerdir. Sonradan yapılan kelimelere «müvelled doğurtulmuş) kelimeler» denir; Aksa-l-ireb sahibi bu kelimelerden bir takım örnekler vermektedir. Bu çeşit kelimeler dilde pek çoktur.

ORTAK KELİMELER

Buna «çok anlamlı kelimeler» demek de olabilir. Arapçada bir çok kelimelerin görevleri iyice belirtilmediği için, çok anlamlı bir sürü kelimeler de vardır. İnsan bu çeşit kelimelere hangi anlamı vereceğine şaşar kalır. Aksa-l-İreb, bu çeşit kelimelerden bir takımlarını bildirmiştir:

بحر ارض مولى ، نفس وهلال وحر حميم ، حصر وجهه وبصيره وبلدى ، بيض

gibi. Bu kelimelerin biribirlerine benzemez bir sürü anlamları vardır.

ÇOK ÇOĞULLU KELİMELER

Arapçanın karışıklıklarından birisi de, bir kelimenin birden artık çoğul şekillerinin bulunmasıdır: خال ve ذهب kelimelerinin ayrı ayrı üçer tane çoğul şekilleri vardır. صفر kelimesinin tam altı şekilde çoğulu bulunur. بحر in 4, رغيف in 3, عمود un 2, شجيع in 4, كريم in 2 çeşit çoğulları vardır.

Bu hallerden başka, bazı kere çoğul bir kelime bir daha çoğullanır. Buna «Cem-ül-cemi» derler:

جزرات بيوتات ، كلابات ، حمائيل ، اناعيم gibi..

Bir çok diyeleklerin ve biribirinden uzak kabilelerin karışması ile bir Arap dili meydana geldi. Fakat bu di-

yeleklerin ve bu ayrı ayrı ağızların kelimeleri yüzünden Arapçada bir takım sıgalar, kalıplar ve çoğul şekilleri meydana çıktı: نجم den انجام ، نجوم ، انجم nücüm gibi. Bir anlam için bir aşiret bir kelime kullanırken başka bir kabile daha başka bir kelime kullanmış. İslâmdan sonra lûgatciler bu kelimelere hususî anlamlar vermişler (1).

Yaşayışlarının gereği olarak Araplar kendi çevrelerinde bulunan şeylere birer ad vermişler. Bu yüzden devenin, kadının, çölün, çadırın adı çoğalmış. İş gemiye ve denize gelince böyle değildir; pek tabiî olarak bu yoldaki kelimeler azdır. Bazı bilginlere göre deveye ait kelimeler bütün Arapçadaki kelimelerin (% 17) sini geçer. Buna karşı «sevinmek, oyun, eğlence, şaka gibi şeylere ait kelimeler, «öldürmek, soymak, vurmak, kaygu, umutsuzluk» gibi sözlerin yanında pek güdük kalır. İslâmlıktan evvelki şairler hep deveye, çöle, harbe, vurguna dair şiirler söylemişler; bu şiirlerde bilgi ve felsefe bulunmaz (2).

---

(1) Bak: Tarih-ül-Lûgât-is-Samiyye sahife 166.

(2) Şiiri bugünkü anlamı ile almamalıdır. Yakın zamanlara kadar şi:r demek, vezinli ve kafiyeli söz parçası demekti; bak : Miftah-ül-Ulum-sahife (373). Eski Arap şairlerince şiir, ya öğmek, ya söğmek, ya da öğünmek için söylenirdi; şairlerin kimi kabilesini kimi atını öğerdi. Her kabilenin bir şairi vardı; o bir kahraman gibi sayılırdı. Kabilenin başlıca öğüncü şairi idi. Şair kabilenin taassubunu körüklerdi. Şair hem dili, hem de kılıcı ile savaşa katılırdı. İşte İslâmın hoş görmediği şiir ve şair, böylesi olan şiir ve şairdi.

Arap şiiri İslâmlıktan sonra İran ve Yunan etki-

Arapların eskiden hükûmet, nizam, divan gibi şeyleri bilmedikleri için bu yoldaki kelimeler İslâmlıktan sonra doğmuştur. İslâmlıktan önce Arabistanda esaslı bir hükûmet yoktu ki o hükûmetin kanunları ve siyaseti bulunsun; Yemenle Bizans arasındaki kervan yolu üzerinde çok önemli bir yerde bulunan Mekke'de bile düzgün bir idare ve hükûmet yoktu. Mekke'yi derebeyleri, kabile başkanları, daha doğrusu eşraf, cumhuriyete benzer bir şekilde idare ederlerdi. Kabile başkanları toplanarak, savaş, savunma, kervan gönderme gibi şeyleri aralarında kararlaştırırlardı. Pek tabiî olarak hayat geri, halk aç ve çıplaktı.

ARAP DİYELEKLERİ

Yukarıda da söylemiş olduğum üzere Arapça, kuzey ve güney diyelekleri diye ikiye ayrılır. Kuzey diyeleği daha ziyade Arâm ve İbran dillerinin etkisi altında kalmıştır. Bilgiye ve dine ait kelimeler Aramcadan ve İbrancadan gelmiştir (1). Arapçanın doğuşu meselesi halâ çözümlenememiştir (2). Güney diyeleği ile Kuzey diyeleği arasında epeyce farklar olup sıgalar, tasrif, gibi ayrılıklar göze çarpar.

Arap dili göçebe kabilelerin dilidir. Oymaklar arasında görüşme ve kaynaşma pek az olduğundan, her bü-

---

si ile güzelleşmiş ve basitliğini kaybetmiştir. Böylelikle genişlik kazanmış, yeni yeni anlamlar edinmiştir. Bu hal İslâmlıktan önce gelen şairlerle İslâmdan sonra gelen şairlerin eserlerini karşılaştırmakla anlaşılır. Bak: Tarih-ül-Adâb-il-Lûgât-il-Arabiyye cilt (1) sahife (44).

(1) Bak: Tarih-ül-Lûgât-is-Samiyye sahife (163).

(2) Bak: Tarih-ül-Lûgât-is-Samiyye sahife (164).

yük kabilenin kendisine göre kelimeleri ve konuşma tarzı vardı. İslâmlıktan sonra bu kelimeler Arapçanın genel kelimeleri gibi toplandı ve lûgat kitaplarına konuldu. İş bu kadarla kalmadı; pek özel ve pek dar kelimeler de genel sayıldı.

Bir kabile kılıca «seyf» demiş olur; başka bir oymağın bundan haberi olmamış, kılıca «sârim» demiş; böylece müteradif kelimeler vücut bulmuş, kelime yığını çoğalmış. Yoksa bir tek kabilenin kendi başına müradif kelime yaptığı pek azdır. (1). İşte böylelikle kılıcın (50) kadar adı meydana gelmiş ve dilin kolaylığını engelliyen bir kelime bolluğu vücut bulmuş.

Yazıyı ve bazı kültür unsurlarını kuzeyden aldıkları için Hicaz Arapçası kuzey diyeleğinin baskısı altında gelişmiş bulunuyor.

ARAPÇADA KURAL BOLLUĞU

Arapçadaki kural bolluğu da bu dilin bellenmesini güçleştirmektedir. Bir dilin kuralları, kaideleri ne kadar az ve düzgün ise o kadar olgundur; Arapçadaki kural bolluğu ile beraber, bir sürü de kural dışı haller vardır ki bu da dilin kuvvetli bir nizam altına girmediğini gösterir. Yığın yığın kural dışı haller insanı şaşırtmaktadır. Bu gibi haller Arapçanın ilkel bir dil olduğunda şüphe bırakmaz. Olgun ve gelişmiş olan dillerde bu gibi haller pek az görülür.

Otuz türlü mastar kalıbı, bir sürü nisbet şekilleri,

---

(1) Bak: Aksa-l-İreb sahife (50) ve (51).

NOT :Arapçada öyle kelimeler vardır ki kurala uymaz. Bu yolda Zemahşerinin ve Aliyibni Muhammedüssahavinin eserleri meshurdür.

çok anlamlı kelimeler, müradifler, bir türlü düzen altına sokulamıyan irab meseleleri, kural dışı haller, tasrifte kayıbolan veya değişen harfler ve başkaları gibi şeyler hep Arapçanın ilkelliğini göstermektedir. Bu bahsin uzunca anlatılması ileride gelecektir (1). Tabiatta az çalışma kanunu vardır. Bu kanun dil işlerinde dahi yürür. Nitekim bugün Arapça dahi sadeliğe ve kolaylığa doğru gitmektedir.

---

(1) Bükülgen dillerin en karışık bir örneği olan Arapça dahi sadeliğe ve bir çok eski kuralları atmaya doğru gitmektedir; hele kelime sonlarının o çetrefil irab'ları yok olmıya yüz tutmuştur, konuşmada artık kelime sonları sâkin söylenmektedir. Araplar kendileri de bu irab meselesinden ve bir sürü kural dışı hallerden şikâyetetmektedirler: Bak: Mısır'da çıkan El-Hilâl mecmuası-Desamber (1943) sahife (1).

TÜRKÇEMİZ

Türkçeye gelince, onun tasrifleri (- çekimleri) düzgün, kuralları az, kelime yapması kolay, mastarı karışık değil, nisbet şekilleri belli, kural dışı halleri yok gibi, Elbette böyle bir dil olgun ve gelişmiş bir dildir.

Türkçe çoktan yavru tüyünü dökmüş, yüksek ve soyut (- mücerred) anlamları belirtecek bir durumdadır.

İslâmlıktan çok önce Türkçemiz kanun dili, şiir dili, kitap ve anıt dili olmuştur. İslâmlıktan sonra her şey değişti ve karıştı. Bir müsteşrikin (- doğu bilen)in dediği gibi, Türklerin kitapları yakıldı; tapınakları yıkıldı; bilenler öldürüldü; arkaya bilgisizler bırakıldı (1).

Tarafsız olan ve doğruyu gören dil bilginlerine göre Türkçemiz olgun ve sağlam bir dildir; bu dil «büyük yetki sahibi bir kurul tarafından yapılmışa benziyor». Hiç çekinmeden diyebiliriz ki dilimiz çok eski devirlerde büyük bir olgunluk ve gelişme devri geçirmiştir.

Tarihin bahsettiği devirler nihayet beş altı bin yıllık bir devreyi kucaklayabiliyor. Halbuki insan oğlunun yeryüzündeki varlığı, ta dördüncü devirden başlar; bu en az bir iki milyon yıldır.

Yeryüzünün geçirdiği devreler çok büyüktür. Zaman zaman ovalar dağ, dağlar ova, çöller deniz, denizler çöl olmuş durmuş; yeryüzü tanınmıyacak kadar büyük değiş-

---

(1) Bu marifetleri ve bu medeniyet düşmanlığını Arap kumandanı «Kuteybe» yapmıştır. Kuteybe'den sonra bu hal bütün şiddetiyle devam etmiştir. Hocalar da Arapların yarıda bıraktıkları yıkıp yakmaları tamamlamışlardır. Çok mütaassıp bir güruhun eski Türk ve Uygur eserlerini nasıl yıktıklarını öğrenmek istiyenler Divanü Lûgat-it-Türk'e baksınlar.

şiklikler geçirmiştir. Bu büyük değişiklikler başlıca beş devreye ayrılır. Orta Afrikanın ve Arabistanın çölleşmesi, insan oğullarının yaratılmasından ve medeniyetin ilk çağlarından sonra olmuştur. Atlantik kıtasının batması ve Orta Asyanın kuruması daha sonraları meydana gelmişe benziyor; çünkü Atlantik kıtasına ait bazı hatıralar ve emareler hala yaşamaktadır. Bugün bile Orta Asyanın kumları arasından bir haylı kitaplar ve bir sürü medeniyet eserleri çıkmaktadır.. Yarın insan oğlu bütün çalışmalarını ilme ve fenne verdikleri zaman kim bilir daha neler çıkacaktır?

YER TOPANI-KÜRE-İ ARZ

Yer topanının iklim değiştirmesi-yön değiştirmesi de yeryüzünde başka bir takım olaylara sebep olmuştur. Yeryüzünün yön değiştirmesi birdenbire olmuşa benziyor. Bugün yeryüzünün en soğuk memleketlerinden bulunan Sibirya'nın vaktiyle sıcak memleketlerden olduğuna şüphe kalmamıştır. İklim değişimi yüzünden oralar birdenbire soğumuş, hayvanlar ve bitkiler buzlar altında kalmıştır. Bugün oralarda kalın ve katı buz yığınları altından fil ölüleri çıkarılmaktadır. Klodyke'de altın aramak için kazılan bir çukurda bir sürü fil lâşeleri bulunmuştur. Hemen hiç bozulmamış ve çürümemiş olan bu hayvanların kursaklarında sıcak iklim bitkileri bulunmuştur. Zavallı hayvanlar almış oldukları gıdaları eritmeden ve sindirmeden donup kalmışlar, felâket ansızın gelmiş, bu yüzden hayvancağızlar daha sıcak iklimlere göç etmeye vakit bulamamışlar. Nitekim (1948) ve (1949) yıllarında Doğu Sudan'da büyük bir kuraklık olmuş ve her şey kurumuş idi. Oralarda yiyecek bulamıyan filler ve başka hayvanlar (Kenya) ve (Kongo) taraflarına doğru çekilip gitmişler idi. (1952) yılında da Zengibar'ın karşılarında vaki olan kuraklıkta yüzbin ka-

dar maymunun içerilere doğru göç ettiklerini ve sömürge idaresinin bundan telaşa düştüğünü gazeteler yazmışlar idi. Bir taraftan Sibirya, Alaska ve (Grüenland) gibi büyük parçalar soğurken bir taraftan da Orta Asya kurumuş olmalıdır. (Gobi) çölünün vaktiyle büyük bir iç deniz olduğunda şüphe yoktur. Oralardaki kumlar ve fosiller buna tanıklık etmektedir. Bugün büyücek göl halinde bulunan «Aral gölü, o iç denizden artakalmıştır; her yıl Aral gölü azar azar çekilmektedir. Hazar denizi dahi Orta denizin artığıdır. Kuruyan denizlerin ve göllerin yerinde kalın bir kum tabakası kalmaktadır. Bu kumlar yavaş yavaş bayındırlık yerleri, bağları, bahçeleri, köyleri ve hattâ şehirleri basıp örtmektedir. Bugün bile bu haller oralarda görülmekte ve Kaşgaristan'ın doğu kısmı çöl haline gelmektedir.

Ünlü Alman bilginlerinden «v. Le Coq», kumlar altından çok değerli medeniyet eserleri, kitaplar, resimler, kumaşlar bulmuş ve yük yük Almanyaya taşımıştır.

Sözün kısası, yer topanının birdenbire yön değiştirmesi yüzünden buzlaşan o diyarlarda hayvanlar gibi insanların da yok olduğuna şüphe yoktur. Orta Asyanın ve Sibiryanın en eski halkı bulunan Turanlıların büyük bir kısmının bu felâkette yok olmuş bulunmaları akla gelmezmi? Böylelikle bir çok şehirlerin ve köylerin, hattâ her şeyin buzlar veya kumlar altında kalmış olduklarını tahmin etmek yanlış bir şey olmasa gerektir. Atlantik'te dahi durum böyle olmalıdır. Bu şekilde ansızın gelen bir felâketten kurtulabilen halk yığınları darma dağın bir halde göçebe hayatı yaşamaya başlamış oldukları umut edilebilir.

Ben bu bahsi burada, hakikate yakın bir ihtimal olmak üzere yazdım. Bugün ihtimal olan bu mesele, yarın insanların esaslı bir barışa kavuştukları zaman yapacakları çalışmalarla ve kazılarla hakikat olabilir.

Bu kadar olgun ve bu kadar düzgün bir dil, çarçabuk meydana gelemez; onu konuşanların eskiden çok zengin bir medeniyetleri, geniş bir geçmişleri olmak gerektir. O felâketlerden sonra da Türkler Orta Asya'da yeni yeni medeniyetler, kurmuşlar, okumuşlar, yazmışlar; oralardaki anıtlar buna yanılmaz birer tanık değilmidir?

İSLÂMLIKTAN SONRA

İslâmlığa, daha doğrusu Arapların Batı Türkistanda görüldükleri zamana, kadar Türkler-topraklarının gereği olarak-iki çeşit hayat sürüyorlardı; bozkırlarda göçebe, elverişli yerlerde oturmaklı idiler. Bu gibi yerlerde bir çok köyler ve şehirler kurmuşlardı, kendi hallerinde yaşayıp gidiyorlardı. Batı Türkistana Arapların sokulmaları o büyük denizi bir kere daha taşırdı. Artık Türk seli Batıya, Hinde ve Çine doğru tekrar akmaya başladı. En büyük akın Batıya idi; çünkü bu yol onlarca çok eskiden-İran Turan kavgalarından-beri bilinen bir yoldu. Batıya gelenler islâmlaştılar ve İran'ın aksine olarak sünni oldular, islâmlığı canlarıyla, başlarıyla korumaya başladılar. Yıllarca Hıristiyanların, Haçlıların hücumlarına uğradılar; bir türlü rahat yüzü görmediler. Bu savaş İstiklâl harbine kadar devam etti; Türkler Hıristiyan dünyasının yersiz boğuşmalarından baş alamadılar.

Her beş on senede bir, biri ikisi ya da hepsi Türke saldırdılar durdular; çünkü Müslümanlığın kalesi Türktü; onu yıkarlarsa ötesini yıkmak işten bile değildi. Nitekim birinci büyük savaşta yıktılar,

Türkler, Batıya geldikleri günden beri savaşlardan göz açamadılar ki bilgi, sanat ve bayındırlık işlerine fazla önem verebilsinler; bununla beraber bu alanlarda yaptıkları işler az değildir. Eserleri meydandadır.

Dil, onu konuşanların yaşayışının, varlığının, geçmişinin yanılmaz bir aynasıdır. Olgun ve ilerlemiş bir dilin

sahiplerinin de olgun ve ilerlemiş bir medeniyetin sahipleri olacağında şüphe yoktur: Bu, tabiat ve mantık icabıdır.

Dil ilmi ile uğraşanlarca kabul edilmiş bir hakikattir ki «her dil sadeliğe ve kolaylaşmaya doğru gitmektedir»; İşbu gidiş, genel kültürün ilerlemesinden doğar. Düşünce durulaştıkça ve bulanıklıktan kurtuldukça karışık ve kapalı tasavvurlardan da kurtulur; dil de perişan ve dağınık kuralları atarak durulaşır ve maddilikten maneviliğe doğru gider.

«Çekimlerin bolluğu, gıramer şekillerinin çokluğu, düşünce yoksulluğundandır».

Türkçemizin gerek çekim gerek gramer kuralları yönünden çok sade olduğu görülüp durmaktadır; bu haller eski bir medeniyetin, ilerlemiş bir kültürün ve sağlam bir düşüncenin eseridir.

TÜRKÇEDEKİ FİİLLER

Türkçedeği fiillerin düzgünlüğü, kurallarındaki kolaylık ve şaşmazlık hemen hiç bir dilde yoktur. Türkçede bir tek harfle anlatılan bir anlam başka dillerde bir sürü kelimelerle güç anlatılabilir (1).

Türkçedeki kural azlığı ve düzgünlüğü, dilimizde başka bir güzellik ve kolaylık doğurmaktadır.

Arapça, başka Samî dillere, İbrancaya, Süryancaya, Aramcaya bakınca daha geri ve daha ilkel bir dildir, daha çetrefildir. Arap diliyle yazılmış olan en eski tanıklar İslâmlıktan çok evvel değildir. İslâmlıktan önce yazılmış olduğu söylenen Cahillik devri şiirleri hakkında bilginler

---

(1) «Türkçede Kelime Yapma Yolları» adındaki kitabımızda bu yolda bir çok örnekler verilmiştir.

şüpheye düşmüşlerdir. Bu yolda bir sürü tenkit yapılmıştır. Hiç değilse bu şiirlerin bir kısmının sonradan uydurma olduğu kabul edilmiştir.

Arap diliyle uğraşanların anlattıklarına göre, Arap şairleri dört tabakaya ayrılırlarmış; birinci tabakanın meşhurları «ÂŞÂ» ve «İmrüülkays» dır ki AŞÂ İsa'dan (529) sene sonra ölmüştür. Bu adamlar İslâmlığın çıkmasından az evvel yaşamış demektir ki bu hal Arap şiirinin yeni olduğuna delalet eder (1).

Sözün kısası, Arapça ilkel bir dildir. Yalnız, Kur'an-ı Kerim gibi yüksek bir eserin vücut bulmasıiçin az çok işlenmiş bir dile ihtiyaç vardı; o da olmuştur: Seyrek de olsa Araplar Habeş, İran, Bizans gibi uluslarla temas ettiler ve onlardan bazı söz zenginliği edindiler.

Nitekim Kur'an-ı Kerim'in bir çok yerlerini Araplar anlıyamamışlardır. Tefsirler ve teviller bu yüzden meydana gelmiştir. «Garaib-i Kur'an» kitapları da bu halin mahsulüdür.

Her hangi bir dilin olgunluğu, kurallarının azlığı ve kolaylığı ile, sık sık kural dışı hallerin meydana gelmemesi ile belli olur. Arapça böylemidir? Bir sürü kural dışı haller insanı şaşırtır.

Kur'an-ı Kerim'in böyle ilkel bir dille ve bu kadar yüksek bir belâgatle enmiş olması en büyük bir mucizedir.

ARAPÇADA MASDARLAR

Eski Basra hocaları, Arapçada masdarı fiilin anası sayarlar; bütün fiillerle sıfatları masdardan çıkarırlar. Kûfeliler de fiili ana sayarlar; Arap gıramerinin en büyük

---

(1) Bak: Hizanet-ül-Edeb ve Lübb-ü Lübab-i Lisan-il Arab

üstadı olan «Sibeveyh» üç harfli fiillerin (32) türlü masdarı olduğunu kabul eder. Bir takım Arap bilginleri, Arap nahvinde imam olan Sibeveyh'e çatarlar ve «dilimizi bir takım kurallarla ve kayıtlarla bağlamıştır. Çöldeki Araplar bu kuralların çoğunu bilmez; Sibeveyh'in bu hareketi Arapçayı dondurmuş ve soluğunu kesmiştir» derler. Bak : Mecellet-ül-Mecma-il İlmiyy-il-Arabî cüz: 4, sahife: 172.

Eski medreseliler bu masdar şekillerine «masdar çukuru» derlerdi: Katlün, fiskün, şugülün, rahmetün... diye sayarlardı. Bazı Arap dilcileri de bunu (34) e çıkarırlar.

Bu şekillerden başka Arap diyelekleri arasında da masdar şekillerinde bir birleşme yoktu. Hicaz Arapçasında «fâ'len» diye gelen masdarlar Necid Arapçasında «fa'ulen» şeklinde gelmektedir (1).

Türkçemize gelince, bir tek masdar şekli vardır; ince seslilerde mek'li, kalın seslilerde mak'lıdır.

Arapçada bu karışık ve değişik masdar şekilleri yetmiyormuş gibi bir de bazı kelimelerin üç beş türlü masdar şekli vardır; (şiir) kelimesi bunlardan biridir.

İş bu kadarla da kalmaz, başka bir takım sıgalar ve türetme kelimeler vardır ki yerine göre masdar anlamına gelir. «Akl» kelimesinin masdarı kâh «aklen» ve kâh «mâkulen» şeklinde gelir. Meftun, mâkul, meclud kelimeleri de böyledir (2).

Bu karışık şekilleri ve bir kurala sokulamıyan bu kelimeleri yazarlarken, bu gibi halleri Arapçanın genişli-

---

(1) **Bak: İmam Cemâleddin Ebu Ömer-Mukaddemet-ül-İrab** vet-Tasrif-Yazmadır, hususî kitaplığımızda bir nüshası vardır.

(2) **Bak: Aksa-l-İreb sahife 83.**

ği ve büyüklüğü hakkında delil sayarlar. Adamcağızların dillerin nasıl geliştiğinden haberleri yok.

ÇOĞUL ŞEKİLLERİ

Arapçada çoğul şekilleri de karışıktır. Öyle kelimeler vardır ki kendilerine göre özel çoğul şekilleri vardır. Her hangi bir kelimenin çoğul şeklini meydana getirmek için elde belli bir kural yoktur. Bu yüzden çoğulla tekili-cemi ile müfredi-biribirinden ayırt etmek güç olur. Çünkü çoğulun bir belgesi yoktur ki ondan tanıla.

Çoğul vardır ki tekil yapısındadır; tekil vardır ki çoğul yapısında bulunur: «Bisat» kelimesi tekildir, fakat ayni ölçüde olan «bilad» kelimesi çoğuldur; bundan başka «büldan» kelimesi de çoğuldur. «Rükün» tekil, «büdün» çoğuldur. «duhul» tekil, «zühul» çoğul; «misal» tekil, «nisal» çoğuldur; «cünun» tekil, «fünun» çoğuldur.

Arapçada bu gibi şeyler pek çoktur, saymakla tükenmez; bu yüzden bir kelimenin tekili ile çoğulunu ayrı ayrı göstermek için kitaplar yazılmış ve yüzlerce şekiller verilmiştir.

Bu dilde, çoğul gibi bazı kelimeler vardır ki tekildir; ikileme (-tesniye) şeklinde bir takım kelimeler vardır ki tekili yoktur (1).

Bundan başka bir takım çoğul anlamı bildiren kelimeler vardır ki tekilleri bulunmaz; iş bu kadarla da kalmaz, bir de hem erkek, hem dişi olan kelimeler vardır. Dişi işaretli bir takım kelimeler bulunur ki dişi değillerdir.

Sözün kısası; bu yolda kesinleşmiş bir kural yoktur. Söz gelimi, «el» harf-i tarifi isimlere gelir. Fakat fiillere geldiği de olur (2).

---

(1) Bak: El-Müzhir cilt: 2, sahife 102.

(2) Bak: Hizanet-ül-Edeb.....

Sesleri ve ölçüleri bir olan bir takım kelimelerin çoğul şekilleri de birbirine uymaz: «kavl» in çoğulu «akval» dir; «kavs» in çoğulu (4) tanedir; «cevz» in çoğulu «cevzat» dır. Bu biribirine uymıyan bir sürü ibtidai şekillerden başka bir de «cem-i kıllet» ve «cem-i kesret» diye ayrı şekiller dahi vardır. Bir kelimenin bir kaç çeşit çoğulu bulunabilir.

Halbuki Türkçemizde, bütün isimlerde ve sıfatlarda, fiillerin üçüncü şahıslarında çoğul edatı «ler» ve «lar» dır, o kadar. Bu şaşmaz bir kuraldır.

Arapçadaki bu çeşitli çoğul şekilleri Arapçanın halâ ilkel bir dil olduğuna, ayrı ayrı diyeleklerde yaşayan çoğul şekillerinin kaynaşarak bir kurala bağlanamadığına en büyük delildir. Bunu yukarıda da söylemiş ve örneklerini vermiştik.

Türkçemizde de çok eski zamanlarda bir takım çoğul şekilleri ve edatları varmış: Divanü Lûgat-it-Türk'ün anlattığına göre «eren» kelimesindeki «en» edatı çoğul belgesi imiş. Bugün buna, halâ Anadoluda kullanılan «yaren» ve «kızan» kelimeleri de eklenebilir; her ne kadar bu kelimelerin çoğul anlamları bugün silinmiş gibi görülürse de iş incelenince çoğul anlamı meydana çıkmaktadır.

Eski Türkçede kullanılmış olan bir çoğul edatı da «at» tır; «gelişat, gidişat, gelirat» gibi kelimelerde bu edat görülmektedir. Bazı Türkçe bilmezler «at» lı kelimeleri Arapçaya benzetilerek yapılmış sanıyorlarsa da yanılıyorlar; çünkü bu edat halâ Mogolcada kullanılmaktadır.

«K» harfi dahi çok eski zamanlarda çoğul edatı imiş. Fakat bugün bunlar kaybolmuş demektir. Türkçedeki bu üç dört çeşit çoğul şekli bugün birleşmiş. Şu demektir ki olgunlaşmış; halbuki Arapçadaki bir yığın çoğul şekilleri halâ birleştirilememiştir. Arap bilginleri buna çalışmaktadırlar.

İ R A B

Arapçada cümle içerisinde kelimelerin sonlarının okunması işi de karışıktır. Kelime vardır ki sonu fail ve mübteda halinde ötre okunur, kurala uyar; kelime vardır ki kurala uymaz ve sonu ötre okunmaz.

Meful halinde kelimenin sonu üstün okunmak kural gereği olduğu halde, bazı kelimelerde üstün okunmaz. Sonunun esre okunması gereken yerde de bir takım kelimeler bu kuraldan dışarıda kalırlar.

«lafzan mu'reb, mahallen mu'reb» gayr-i munsarıf» diye bir çok haller vardır. Ne gibi kelimelerin bu hallere uyacağı pek belli değildir, bir nizama bağlanamamıştır. Her ne kadar bu iş için bir takım kurallar kurmaya çalışılmış ise de bir çok kural dışı kelimeler bu kuralların kurallığını bozmuştur. Bu gibi güçlükler Arapça öğrenmek istiyenlere ayak bağı olmaktadır (1). İngilizce «Arap Yarımadası Müslümanlığın beşiği» adlı eserde Arapçanın zorluğu ve öğrenmesindeki güçlük belirtilmiştir. Yine bu eserde şu sözler geçmektedir :

1 — «Araptan başkası ح , ع gibi harfleri söyliyemez. Bu harfler çölde develerin iniltisinden alınmış olmalıdır.

2 — Arapçada kelime ve müradif çoktur, bellemek güçtür. Çünkü arslanın ve kılıcın (550) adı vardır.

3 — Arap Edebiyatı geniştir, kavramak elde değildir.

4 — Sarf ve nahvi zordur; nâkıs, ecvef, mu'tel gibi şeyler şaşırtıcıdır.»

İşte bu yüzden konuşma dilinde İrab, yani kelimelerin sonu meselesi kendiliğinden halledilmiştir. Arap hal-

---

(1) Ezher mecmuasının (9) uncu cüzünün (591) inci sahifesinde «Arapça nahivden mahallen mu'reb gibi takdiri irab meselesini kaldırmalıyız» denmektedir.

kı konuşurken kelimelerin sonunu tıpkı Türkçede olduğu gibi sâkin söylemektedir.

Böylelikle konuşma dili sadeliğe ve olgunluğa doğru bir adım daha atmış bulunuyor. Arapça yavaş yavaş yavru tüyünü dökmeye başlamış demektir (1).

NİSBET ŞEKLİ

Arapçada nisbet şekli de öbürleri gibi karışıktır; bu iş için de belli ve kesin bir kural yoktur. Nisbet halinde Medine'den Medenî, Mekke'den Mekkî, Basra'dan Basrî, Konya'dan Konevî Kureyş'ten Kureşî, Malatya'dan Malatî, Ümeyye'den Emevî, Bahreyn'den Bahranî, Hama'dan Hamavî, San'adan San'anî asâ'dan Asavî, Rıza'dan Rızavî, Şifâ'dan Şifaî, Badiye'den Bedevî, Revh'tan Revhanî, Eb'den Ebevî Ah'dan Ahavî, Şiyeh'den Veşevî, Ali'den Alevî, Sina'dan Sinaî, Safi'den Safevî, Kinaye'den Kinaî, cinayet'den Cinaî olur. Fem'in nisbet şekli Fahî, Dem kelimesinin Demevî, Küre kelimesinin Kürevî, Hayat'ın Hayevîdir. «Hayat kelimesinden Türkler «Hayatî» şeklinde nisbet yapmışlar» diye Araplar bize haylı çatmışlardır.

Öyle kelimeler de vardır ki nisbet halinde kelimenin yapısı bozulur: Hazremut, rey, merv, yemen, ümeyye ve

---

(1) Arapçanın kuvveti ve zaafı hakkında Sadık İbrahim Urcun adındaki Mısırlı bir bilgin, Ezher mecmuasının birinci cüzünde ve (1357) senesinin Muharrem nüshasında başlayıp uzunca devam eden bir yazısı vardır.

Arapçanın ıslâhı için başlıca şu üç fikri ortaya atıyor. Bunları kısaca alıyoruz:

1 — Arapça yazı yazmayı anlaşılır bir hale gegetirmek, sadeleştirmek.

2 — Arapçanın kurallarını ve beyan tarzını ko-

başkaları gibi (1). Bu kelimeler nisbetlerinde Hazremî Razî, Mervezî, Yemanî, Emevî olur. «Dâreyya» kelimesi de bir nisbet şeklidir. Çoğul hali olan «Kütüb, mesacid, suhuf, feraiz» kelimeleri nisbet halinde kitabî, mescidî, suhüfî, farazî olur (2) .

Sözün kısası, Arapçada belli bir nisbet şekli yoktur. Bir çok kelimelerin nisbet hali kendisine mahsus şekildir.

Bu haller Arapçanın halâ millet dili olmaktan ziyade aşiret ve kabileler dili olduğuna şüphe bırakmaz. Yavaş yavaş bu çeşitli durumlar düzelecek ve belli bir şekil alacaktır.

Arapçadaki bu karışıklığın sebebi dilin ilkelliği olduğu gibi, başka bir sebep dahi vardır. O da Basra ve Kûfe mektepleri arasındaki ayrışmalardır. Kurallar çoğaltılmış; dil işi sadeliğe doğru götürüleceği yerde sarpa sardırılmıştır. Nitekim «Mükaddemet-ül-İrab» sahibi nisbet için (26) şekil saymıştır. Fakat bu şekiller de kesin değildir;

---

laylatmak.

3 — Öğrencilerin anlayacağı yolda okutmak.

Ezher mecmuasının (1030) uncu sahifesindeki Mısır Maarif Nazırının sözlerinden kısaca bahsedeceğim :

«Arap dili talebeye garib gelecektir. Biz onu kolay tedavül edilir hale getirmeliyiz» Yine ayni mecmuada nazır «Bu şekilde talebeye iyi Arapça öğretemiyeceğiz» demiştir.

(1) Furuk-i Hakkî adlı eserde «Hazremut» kelimesi hakkında tafsilât vardır; o esere bakınız. Zemahşerî'nin «El-Faik» adlı eserinde de bu kelime hakkında esaslı bilgiler vardır. İstiyenler o esere baksınlar: cilt: 1, sahife: 4 Hayderabad basımı..

(2) Bak: Mukaddemet-ül-İ'rabi vet-Tasrif.

şazları vardır. Türkçede nisbet şekli bellidir, kelimenin sonuna bir «-li» getirmek yeter.

TASGİR (= küçültme)

Arapçada küçültme için de belli başlı bir kural yoktur. Bunu bir kurala bağlamak istemişlerse de (1) yapamamışlar, küçültme için (15) hal ve şekil bulmuşlar; iş bununla kalmamış, her şeklin bir takım şazları çıkmıştır.

Şu hale göre bu da temelli bir düzene bağlanamamıştır. Çünkü dil ilkeldir. Başka örnek vermeye lüzum görmüyorum. Yalnız «bahir» kelimesinin küçültme şeklini verecek olursam iş anlaşılacaktır; «Bahr»in küçültme şekli «übeyhir» dir (2).

Şirinbilali adındaki zat küçültme için dört kalıp kabul etmiş ve «küçültme yalnız üç ve dörtharflilerden gelir» demiştir.

Küçültme şeklinde ve ölçüsünde bir takım kelimeler daha vardır ki küçültme değildir; anlamlarında böyle bir şey yoktur: «müsaytır, mübeytır» ve «tanrı» adlarından olan «müheymin» gibi kelimelerde tasgır anlamı yoktur.

FİİL KALIPLARI

Arapça fiil kalıpları da şaşırtıcıdır. Otuz bu kadar fiil şeklinin içerisinden çıkmak kolay iş değildir. Çok harfli (= zaid) fiilleri bir yana bırakıyorum. Asıl ve temel olan şu üç harfli fiiller bile belli bir durumda değildir.

Üç harfli fiillerin altı babı varsa da ne çeşit fiillerin hangi baptan geleceği pek belli olarak söylenemez; her ne kadar boğazdan gelen harflerden birisi kendisinde bu-

---

(1) Mükaddemet-ül-İrab

(2) Bak: Aksa-l-İreb

lunan fiillerle, tabiat fiillerinin bapları belli ise de öbür fiiller için belli bir bap yoktur.

Bunun için, bir fiilin hangi baptan geleceğini bilmek ve bulmak hayli güçtür. Hemen her fiilin babını öğrenmek ve ezber etmek lâzımdır.

Üçten fazla harfi olan fiillerin anlamları karışıktır. «İf'al» babının bir sürü anlamı vardır ki çeşitli anlamları arasında hiç bir yakınlık yoktur. Öbür bapların anlamları da aşağı yukarı bu durumdadır.

Bir fiil bazı kere geçimli (= müteaddi), bazı kere de geçimsiz (= lâzım) olur; belli bir anlama bağlanamaz. Anlam kaygın ve oynaktır. Bu gibi şeyler, edebî Arapçayı çok güç bir hale sokmaktadır.

Türkçede bulunan fiiller kadar düzgün ve olgun fiil sistemi yeryüzündeki dillerde az bulunur (1). Hele dilimizdeki fiillerin katmerli geçimli şekillerini Arapçada bulmak imkânsızdır. İçmek'ten içirmek, içirtmek, içtirmek, içtirtmek, içilmek, içtirilmek, içittirmek, içirtilmek, içirilmek, içtirtilmek içinmek ve geçmek'ten geçirmek, geçirtmek, geçtirmek, geçittirmek.... gibi şekilleri başka diller-

---

(1) Ünlü Max Müller, «The Science of Language» adındaki eserinde Ural-Altay dil ailesi için şöyle demektedir: «Ural-Altay dillerinde görülen ses ahengi bu dilleri söyleme bakımından şiir sanatına elverişli kılmaktadır. Turan dillerinin yapılışı, Sam ve Hindu Avrupa dillerine bakınca, ses aşınmasına karşı daha iyi korumaktadır. Ural-Altay çocuğunun iç dünyasında kendi dilinin ve kendi gıramerinin mantıkı her zaman belirmiş bir halde bulunmaktadır.

Türk gıramerini içsel bir surette tahsil etmek düşüncesinde olmıyan bir kimse bile, bu dilin gıramerini okumaktan zevk duyar; bu dilde gıramer şe-

de bulmak imkânsızdır. Başka dillerde bu anlamları bildirmek için kos koca bir cümle yapmak lâzımdır.

killeri ustalıkla işlenmiştir. Çekim (= tasrif) şekillerindeki düzgünlük bütün dil yapısında kolayca görülür ve kavranabilir. Bu hal «dil» denilen varlıkta beliren en yüksek insan kudretini anlıyanları coşturur. Düşüncenin ve duygunun en küçük inceliklerini bile kaçırmadan ayıran iç ve son eklerini mozayik gibi düzgün ve ahengli bir bileştirmeye girmelerinden, insan zekasının başardığı büyük olgunluğu görürüz.

Türk dilinin kuruluş makinesi gizli değil, çok açık ve durudur. Gıramer yapısı ise billurdan yapılmış bir arı kovanındaki gözlerin dizimine pek benzemektedir..

Türk dilinde en ustalıklı yapı fiil yapısıdır. Hiç bir dilin söyliyemediği veya bir çok kelimelerle ancak söyliyebildiği anlam inceliklerini Türkçe, bir kelime ile söyliyebilmektedir.

Dilde çekme şekilleri sonsuz diyecek kadar zengindir. Dilde kullanılmıyan bir çok çekme şekillerini ancak bu dilin mantıkı ile, açık ve belirli kuralları ile yapabilmek dahi vardır.

Ünlü bir doğu bilgini, Türk dilini inceliyen bir kimse, bu dilin seçkin bir bilim kurumunun çalışmalarından ve düşüncelerinden doğmuş gibi görür» demiştir.

Dil bilgini bir Fıransız Türkçe ile Fıransızca'yı karşılaştırmak için dört cümle tertip etmiş. Cümlelerin hemen hepsinde, Türkçenin daha az, Fıransızcanın daha çok kelime kullandığını göstermiştir. Bu da Türkçenin olgunluğuna şaşmaz bir tanıktır. Bak: Türkçede Kelime Yapma Yolları sahife: 50.

Türkçemizde bu ince anlamlar fiile katılan bir ek harfle bildirilir. Dil bilginlerince bu kolaylık, Türkçemizin bir fazileti olmak üzere kabul olunmuştur.

Şüphesiz bu gibi fiil köklerine gelen ekler ve edatlar vaktiyle tek harf değilmiş; fakat zamanla bu hale gelmiştir. Eklerin başlı başlarına birer kelime iken, ne şekilde ek haline geldiğini görmek istiyenler, «Türkçede Kelime Yapma Yolları» adındaki kitabımıza bakalar.

Türkçemizde bulunan «Vücubî» ve «İltizamî» fiil şekilleri Arapçada ancak bir kaç kelime ile söylenebilir: Almalı, Bulmalı, Okumalı, Alalım, Bulalım, Okuyalım, Alası, Bulası, Okuyasım, Göresim, Almadan, Görmeden gibi fiil kalıpları Arapçada yoktur. Bu fiillerdeki anlamları söyliyebilmek için bir kaç kelimeye ihtiyaç vardır. Hele şu «Gelmiş idi, Gitmiş idi, Gele idi, Gideydi, Gelmiş imiş, olmuş imiş, olsa imiş, gelse imiş, gitseymiş, Gelecek imişim, Gidecek imişim» ve benzerleri fiiller Arapçada hiç yoktur. Zaten Arapçada «İmiş, olmuş, Bulmuş» gibi mişli fiil yoktur. Arapçada «Geleydi, Olaydı, Gelmiş olsaydı, Olmuş olsaydı» gibi fiiller de yoktur.

«Aldığını yerine koy «gibi bir cümleyı ne Arapçada, ne Fıransızcada, ne de Farsçada bu kadar az kelime ile söylemek elde olmıyan bir şeydir.

ARAPÇADA KELİME BOLLUĞU

Bazı kimselerin sandıkları gibi, Arapça geniş ve zengin bir dil değildir. Onun zenginliği ancak görünüştedir. Bir kere Arapça sanılan bir çok kelimelerin asılları Arapça değildir.

Araplar Habeşlerden, Süryanlardan, Aramlardan, İbranlardan, Nabatlardan bir çok kelimeler almışlar ve soyca yakın oldukları için, hemen arapçalaştırmışlardır.

Bundan başka Farsçadan ve Yunancadan, son asırlarda da Türkçeden haylı kelime almışlardır (1).

Bu kelimelerin hemen hepsi de arapçalaştırılmış, yâni ta'rib'e uğramış, adeta yabancı kelimeler fark olunmaz bir hale gelmiştir. İşte, Arapçada görülen kelime bolluğunun bir sebebi, bu gibi katmalardır. Kur'an-ı Kerimde bile Farsça, Yunanca ve Habeşçe kelimeler vardır (2).

Arapçayı kelime yönünden zengin gibi gösteren bir sebep de, her kabilenin kendi çevrelerinde kullandığı. Oraya özger kelimelerin-genel Arapça imiş gibi-lûgat kitaplarına alınmış olmasıdır (3).

Halbuki bir oymakta kullanılan bazı kelimeler başka bir oymakta kullanılmaz. İş böyle olduğu halde, bütün bu çeşit kelimeler umuma mal edilmiştir.

---

(1) Türkçemizin gerek Arapçaya ve gerek bir çok Avrupa dillerine üstün olduğunda şüphe yoktur. Türk az konuşur, kısa konuşur; fakat özlü konuşur; Türkçe asker dili ve erkek dilidir: Al, ver, gel, git, yi, iç gibi emir sığaları bu fikrin kuvvetli tanıklarıdır.

(2) «Tâgut, Amâlikacadan, Tâbut, Minber, Ümmet» kelimeleri Habeşçeden girmiştir. Nâsut ve Lâhut kelimeleri dahi Arapça değildir.

«Allah» kelimesi de Arapça değildir. Yahudilerden girmiştir. Yahudicede «eloh» olan bu kelime «ilah» şeklinde Arapçaya girmiş, baş tarafına «elif lam» getirilerek «elilah» olmuş, kullanıla kullanıla «allah» şeklini almıştır. «il, ilah. eloh» kelimeleri Sâmi dillerde ortaktır. «Allah» kelimesi İslâmlıktan az evvel Arapçaya girmiştir; Araplarda evvelce genel bir «Allah» anlamı yoktu. Her kabilenin ayrı bir putu, ayrı tapındığı bir şey vardı.

(3) Bak: El-İtkan fi-Ulumi'l-Kur'an.

Bilginlerin dedikleri gibi İslâm'dan sonra gelen Arap şairleri, kafiye sıkıntısı çekmemek için bu tip kelimeleri kullanmışlar ve böylelikle Arapçayı güçleştirmişlerdir.

Her dilde bir takım ayrı ayrı ağızlar ve diyelekler vardır. Fakat Arapçadaki ağızlar ve diyelekler başka medenî dillerden daha çoktur.

Arapçada öyle kelimeler vardır ki beş altı türlü konuşulur (1). Şu demektir ki bir takım kelimelerin söylenişleri ve şekilleri henüz kesinleşmemiştir. Bu hal ilkellikten başka neye verilebilir?

Arap dilindeki ayrılıkları öğrenmek istiyenler, Prof. Mehmed Fehmi'nin «Tarihi Edebiyatı Arabiyye» adındaki kitabına bakalar, sahife: 123.

Araplardan bir kabile «buğday»a «hınta» deyip dururken, başka bir kabile bundan habersiz olarak «kamh» der; bir kabile de «bür» adını verir. Bu üç kelime lûgat kitaplarına girerek sayıyı kabartır. Sonradan da Arap lûgatçileri bu üç kelime arasında anlam farkı uydururlar.

İslâmlıktan sonra, Arap dilinin kelimelerini toplıyanlar, ne buldularsa dağarcıklarına doldurmuşlar (2), ilerisini gerisini düşünmemişlerdir.

Bu hal bizde de görüldü. Dil Kurumunun ilk günlerinde, Atatürk'ün bu işe çok önem verdiği devirde halktan ve eski kitaplardan bir takım kelimeler toplanıyordu;

---

(1) Bak: El-Müzhir-Fi bab-i Muhtelif-i-l-Lùgat.

(2) Dil hareketleri başladıktan sonra Arap diliyle uğraşanlar, ilk zamanlarda çöl halkını kelime vermeleri için teşvik ederlermiş; onlar da gelişi güzel kelime verirlermiş, bu kelimelerden bir çoklarının anlamları kesin ve belli değilmiş. Bu yüzden Arapçada bir sürü anlamı belli olmıyan kelimeler meydana gelmiştir. Bak: Tarih-ü-l-Lûgat-is-Samiye sahife 217.

çok iş yapmış görünmek için bir takım dalkavuklar kelime uydurdular, lûgat kitaplarında bulunan ve bilinen kelimeleri bile fişe alarak «Şu kadar **kelime** topladık» diye böbürlendiler (1).

Eğer Türkçe kelimeler yetkili ve ciddi ellerle toplansa ve kitaplara geçse, sayıca Arapça kelimelerden hiçde geri kalmadığı görülecektir.

Rahmetli Atatürk'ün emriyle-Dil Kurumunun ilk kurulduğu sıralarda-bir derleme ve tarama seferberliği yapıldı. Halk arasında yaşıyan ve fakat kitaplara geçmemiş olan Türkçe kelimelerle eski yazma kitaplarda vaktiyle kullanılmış olup da bugün kullanılmıyan ve unutul-

---

(1) Dil kurumunda, ilk yıllarda bazı arkadaşlar kelime derlemesi üzerine çalışıyorlardı. Ben de başka bir odada Divanü Lûgat-it-Türk üzerine çalışıyordum. Bir aralık canım sıkıldı. Öbür odada kimler bulunduğunu sordum. İshak Refet Işıtman, Abdülkadir İnan gibi bazı arkadaşların bulunduklarını öğrendim. Şaka olmak üzere «çajnuşturmak» diye bir kelime uydurdum ve bir kâğıda bunu yazarak altına da Abdülkadir İnan'a hitapla şu satırları kattım: «Sayın Abdülkadir, Divan'da şöyle bir kelime gördüm, manasını kavrıyamadım, Arapçasından da bir şey anlamadım; Doğu Türkçesinde böyle bir kelime varmıdır? Varsa anlamı nedir?» dedim. Zeki adam bundaki şakayı anlamış. Yanındaki arkadaşlardan birine uzatarak «Bak, şu kelimenin manasını biliyorsanız Besim Atalay'a yazalım» demiş. O da, kâğıda göz atar atmaz böbürlenerek «biliyorum» demiş ve «Gaziantep'te, çala kalem yazı yazmak, demektir» İbaresini kâğıda yazarak bana göndermiş. Hepimizi güldürmüştü.

muş kelimeleri topladık; elde edilen kelimeler sıraya konuldu; «Tarama» ve «Derleme» dergileri adıyla altı büyük ciltlik eser vücuda geldi.

Şurasını söylemeden geçmiyeceğim: Her iki kitapta, «Tarama» ve «Derleme» dergileri işinde, acele edildi ve bir takım dil bilmezler işe burunlarını soktular. Bu yüzden bir takım yanlışlıklar yapıldı.

Bununla beraber yine çok hayırlı bir iş görülmüş oldu. Yeniden esaslı bir derleme ve tarama daha yapılsa, bir haylı kelime bulunacak ve ufak tefek yanlışlar düzeltilecektir.

Eski kitaplardan tarama suretiyle elde edilmiş olan kelimelerden bir kaç tanık verirsem yukarıdaki davâmın doğruluğu meydana çıkacaktır. Tarama Dergisinde aklın (27), akıllının (18), hastanın (36), hediyenin (77), hududun (38), fikrin (21), kadimin (27), kavinin (46), ailenin (18), ehalinin (29) karşılığı vardır. Bu verdiğim örnekler gelişi güzel alınıvermiştir. Dergilerde bunlara benzer daha bir çok kelimeler vardır. «Ana Türkçe Lûgat» (1) yazılıp ta, bu kelimeler elenerek kitaba konulacak olursa ciltlerle eserler vücuda gelecektir. Ölmeye ve büsbütün unutulmaya yüz tutmuş olan bu güzelim kelimeler, bizim ana dil zevki bozuk, ruhu ve duygusu güdük yazarlarımız tarafından beğenilmez ve kullanılmaz.

Halbuki Arap yazarları en uçra kabilelerde bile kullanılmakta olan kelimeleri alıp kullanırlar. Hatta uydurma kelimeleri bile kullanmakta bir zarar görmezler, ke-

---

(1) Büyük bir Türk lûgati yapmak için çok çalışılmış, bir çok fişler hazırlanmış. Fakat sonradan bir takım yetkisiz eller işe karıştırılmış; para almaktan başka bir iş yapamıyan bu eller, işbu hayırlı işi de becerememişlerdir.

lime bulamazlarsa yakıştırıverirler (1). İranlılar dahi yeni yapılmış kelimeleri seve seve kullanırlar.

Son yıllarda Mısırda, Bagdatta ve Şamda Arapçanın düzenlenmesi ve yeni ıstılahlar yapılması için bir çok kurumlar açılmıştır (2).

İranda da onbeş yıl önce «Ferhengistan» adıyla bir kurum kurulmuş ve Farsçanın işlenmesine başlanmış, yeni yeni bir çok kelimeler ve ıstılahlar yaratılmış. İranlı okur yazarlar bu kelimeleri hiç itiraz etmeden kapıp kullanmaktadırlar.

Mısırda kurulmuş olan «El-Mecmaul-Lûgat-il-Arabiyye» adındaki cemiyet daha ciddi ve faydalı çalışmalar yapmaktadır. Orada kaçgın bir şeyhülislâmımız vardır. Yunanlıların Anadoluya girmelerini alkışlıyan bu adam Mısırdaki cemiyetin çalışmalarına karşı «Arapçanın fa-

---

(1) Araplarda dil işi başladığı sıralarda bizde olduğu gibi bazıları çok Arapça kelime bilmekle öğünürlermiş. Bir gün, bir yerde bir kaç kişi dil meseleleri üzerine konuşurlarken uydurmacılıkla adı çıkmış olan birisi çıkagelir, bununla alay etmek istiyenlerden bir zat, ortaya şu soruyu atar: «Arkadaşlar, ben hunfeşari diye bir kelime işittim. Ne kadar aradımsa da anlamını hiç bir yerde bulamadım; bilen varsa söylesin» deyince hemen uydurmacı atılır:» Ben biliyorum. Hindistan'da biten bir ottur. Koparıldığı zaman bir süt çıkar ve pıhtılaşır; hatta şu beytde de gelmiştir.

عقدت محبتکم فی قلبی کما عقدت حلیب خو نفشاری

Bu kelime bir hadis-i şerifte dahi gelmiş» diye bir hadis uydurmaya başlayınca oradakiler duramazlar, «Sus be adam, o kelimeyi biz uydurduk» derler.

(2) Bu kurumlar hakkında bilgi edinmek istiyenler «Kelime Yapma Yolları» adındaki kitabımıza bakalar.

sahatını bozuyorsunuz» diye itiraz ediyor (1). Halbuki Arapçanın karışıklığından Arap yazıcıları dahi şikâyet etmektedirler (2).

Her dilde olduğu gibi Arapçada dahi kelimeler ilk konuluşta maddi ve bayağı şeyler için konulmuş; giderek bu kelimeler yüksek ve manevî anlamlar almaya başlamıştır. İçanlama gelen kelimeler aslında maddi birer isim iken sonradan yüksek anlamlara gelir olmuştur : «Akl» kelimesini ele alalım. Bu kelime aslında» deveyi çökerttikten sonra, ayağa kalkmaması için dizine vurulan köstek» tir. «İkal»da «halhal» demektir. «Kitab» kelimesi de «iki deriyi bir araya getirerek sırımla dikmek» demektir. Hele şu «vazife» kelimesine bir bakalım; şaşarsınız: Bu kelime aslında «deve, at, katır gibi dört ayaklı hayvanların ön ayaklarının incik kemiğinin en ince yeri» ne denirmiş. Şu çok beğendiğimiz «şiir» kelimesi yokmu ya? Aslında «kadınla bir örtü altında yatmak» anlamınadır. Hele «eş'ar» kelimesinin anlamını ben burada yazamıyacağım, çünkü çok berbat bir şeydir. Zaten Arapçada kadınla buluşmayı bildiren öyle kelimeler vardır ki insan bunları yazmaktan haya eder. Zira Arabın kuru çölde başka ne işi var?

Her zaman kullanılan şu «istiklâl» kelimesinin dip anlamı, «bir şeyi azımsıyarak yüklenmek»ten gelir; kelimenin kökü «az» demek olan «kalil» dir; bunun bir anlamı da «arık deve» demektir, deve burada da işe karışmıştır.

Sözü kısa keseceğim; çöl yaşayışı çok dar ve çok basit olduğu için bu gibi yerlerde kullanılan kelimeler de dar ve basit olacaktır, başka türlüsü olamaz. Arapların,

---

(1) Bak: Mevkif-ül-l-akli v-el-lmi v-el-âlem

(2) Bak: Tarih-ül-Lûgat-il-Arabiyye.

yalnız Arabistanda yaşadıkları ve İslâmlıktan önce dışarıya taşmadıkları müddetçe fikir, san'at, bilgi, divan, hükûmet gibi şeylerle ilgileri yoktu (1). Bu hal pek tabiî idi, bu durum Araplık için bir kusur değildir. Her millet çevrelerinin etkisine göre bu ilkel ve geri hayatı yaşayarak gelmiştir.

ISTILAHLAR

Arapça da kelime bolluğunu meydana getiren sebeplerden birisi de ıstılahlardır. İslâmlıkla beraber «salat, zekât, ramazan, küfür, iman, fisk, fucur» gibi, yüzlerce kelime doğmuştur. Emevî'lerin son zamanlarında ve hele Abbasîlerin ilk zamanlarında bir çok bilgi ve idare kelimeleri yapılmıştır: Fıkıh, riyaziyyat, felsefe, mantık ve başkaları gibi bilgiler yeni yeni kelimeler istiyordu. Eski Arap dilinde hemen hiç bilgi kelimesi ve ıstılahı yoktu. Büyük bir kısmı Arap kanından olmıyan İslâm bilginleri, Müslümanlık gayretiyle ıstılahları Arapçadan yapmaya çalışmışlar ve çöl dilini bilgi, felsefe ve din dili haline getirmişlerdir. Bilgi işleri, Arapçaya bir sürü yeni kelimeler kazandırdığı gibi tasavvuf da haylı kelimelerin yaratılmasına sebep olmuştur. Her ilim bir sürü kelime ile gelmiştir. Bununla beraber ıstılahlar arasında Yunancadan ve Farsçadan gelmiş olanlar da az değildir. Mantık, felsefe, kanun, gök bilgileri, hesap bilgisi gibi fikre ve fenne ait kelimelerin çoğu Yunancadan ve Hintçeden alınmıştır Süryancadan ve İbrancadan haylı kelime alınmıştır. Dine ait kelimelerin çoğu İbrancadır. «Amîn», Süryancadan, daha doğrusu eski Mısır dilinden Yahudiler aracıyla girmiştir. «Rahman» kelimesi de Arapça değildir. Cennet'in, cehennem'in asılları dahi Arapça değildir.

---

(1) Bak: İbn-i Haldûn, Mukaddime.

ARAPÇADA ANLAM KAYGINLIĞI

Arapçada kelimelerin anlamları, bazı kere tam olarak belirmiş ve billûrlaşmış değildir: Kelimenin anlamı, yerine göre değişir. Çok kere işbu değişik anlamlar arasında hiç bir yakınlık bulunmaz. Çünkü anlamların sınırları çizilmemiş ve kesinleşmemiştir: «ev» kelimesinin (12) çeşit anlamını sayarlar. «En» kelimesinin (10) dan artık anlamı vardır. Tarif harfi olan «el»in (4), cer harfi olan «bi» nin (14), «alâ» nın (9) anlamı vardır; «alâ» kelimesine kimi «fiildir,» kimi «fiil değildir.» demişlerdir. «An» cer harfinin de (10) anlamı bulunmuş (1) Sözü kısa keseceğim. Bu gibi şeyleri saymak uzun kaçacaktır. Bir iki örnek daha vererek geçeceğim. Arapçada bir «kâne» fiili vardır ki kâh «oldu» demek olur, kâh da «idi» anlamına gelir. Halbuki Türkçemizde iş böyle değildir; «oldu»ayrı, «idi» yine ayrıdır ki Arapçada «idi» anlamına başlı başına bir kelime yoktur. Arapçanın kısalığı hakkında bir tanık da budur. Bir «ayın» kelimesinin (21) anlamını sayarlar. Varın ötesini siz ölçümleyiniz.

KELİMELERDEKİ ERKEKLİK ve DİŞİLİK

Arapçanın ilkel bir dil olduğuna başka bir tanık da bu dilin kelimelerindeki erkeklik ve dişiliktir. Animistik devirlerde insanların nazarında varlık hep canlı şeylerden ibaretti. Dağ, taş, su, toprak, ot, ağaç, ay, güneş gibi şeyler hep canlı sanılırdı. Çünkü dağlar kımıldıyor, yeraltından sesler geliyor, çöküyor, yükseliyor, sular çağlayıp akıyor, güneş ısıtıyor, ay ışık veriyor, gökler gürliyor, şimşekler çakıyor, ateş yakıyor. Bunlar canlı olmasa bu gibi şeyleri yapabilirlermiydi? Artık bunlar canlı olunca,

---

(1) Bak: Muğni-Lebib an kütüp-il-Farib.

insanlar ve hayvanlar gibi pek tabiî olarak bunların bir kısmı erkek bir kısmı da dişi olacaktı; bu şeyler iki cinsten birine mensup olmalıydılar; böyle de oldu, bunları gösteren kelimeler de erkek ve dişi belgeleri aldılar.

İşte bazı dillerin kelimelerinde görülen erkeklik ve dişiliğin bu ilkel hayattan kalmış olduğunda şüphe yoktur. Nitekim sonraları ilahlar da erkek ve dişi olmak üzere ikiye ayrılmıştı.

Daha geri ve ilkel dillerde, Afrika dillerinde (25) türlü isim çeşidi vardır. Bazı Kafkas dillerinde de eski devirlerin damgaları halâ yaşamaktadır. Nitekim Lezgi dilinde (4) türlü isim bulunmaktadır. Kelimenin gösterdiği anlam, akıllı, akılsız, canlı, cansız olduğuna göre, kelime değişir. Almancada erkek ve dişi kelimelerden başka bir de aslık (= hünsa) kelime vardır. Bazı milletler güneşi dişi, ayı erkek saymışlar; bazıları da aksine olarak güneşi erkek, ayı dişi saymışlardır. Araplarla Fransızlar gibi.

İnsan toplulukları yükseldikçe tanrı bolluğu azalmış, üçe ikiye nihayet bire inmiştir. Fakat bir takım dillerde eski hayatın izleri kalmıştır. Milletler fikirce yükseldikçe dillerindeki bu gibi pürüzler ayıklanmış, durulaşmış ve dil olgunlaşmıştır. Türk, Fars, İngiliz dilleri erkeklik ve dişilik gibi ilk çağların damgalarını atmışlardır. Bir takım dillerde bu hal halâ yaşamakta ise de zamanla düzelecek ve bu hal kaybolacaktır.

Amerika yerlilerinin ve Afrika karalarının dillerinde o kadar çok isim halleri vardır ki, bu dillerde yalnız erkeklik dişilik değil, büyük küçük, sağlam, çürük, içi boş, içi dolu, koyu duru, yerde sürünen, koşan uçan, karışık, sade veb. gibi haller için ayrı ayrı işaretler ve edatlar var-

dır (1). Bu kabileler ve kavimler olgunlaştıkça dilleri de olgunlaşacak ve pürüzleri atılacaktır.

Almancada erkeklik ve dişilikten başka bir de aslık (= hünsalık) bulunduğunu evvelce söylemiştik (2). Bu hal bazı Alman diyeleklerinden düşmeye başlamıştır, bir gün bütün Almancadan bu hal silinip gidecektir.

Türkler tarihten önce uzun bir olgunlaşma çağı geçirmiş olmalıdırlar ki dillerinde erkeklik ve dişilik halleri ve şekilleri büsbütün silinmiştir.

Âri soyundan gelmiş olan İngilizlerin dillerinde bu hal çoktan kaybolmuştur. Bundan (150) yıl önce İngilizce öğrenmek istiyenlerin bir çok kurallar bellemeleri gerekirmiş. Bugün bu dil kuralca Türkçemize benzemektedir; sadeleşmiştir.

Arapça kelimelerin bazılarında dişilik belgesi varsa da bazı dişi kelimelerde böyle bir belge yoktur. Bu da Arapçanın kural tutmazlığına başka bir örnektir. Sonunda bazen «t», bazen «h» olan bir takım kelimeler dişi sayılmıştır. Fakat öyle kelimeler vardır ki sonunda bu belge bulunduğu halde erkektir. Dişilik belgesi yalnız bu belge değildir.

Arapçada öyle kelimeler vardır ki hem erkek hem dişi sayılmaktadır. «Tamame» kelimesi gibi ki hem erkek hem dişi göğercin'e denir.

Haydelberg Üniversitesi Yayınlarından Hindu-avrupa aileleri gıramer serisinde açıklandığına göre, Sanskrit dilinde de erkeklik dişilik varmış. En eski Farsça da ve

---

(1) Bak: Saim Ali Dilemre-Genel Dil Bilgisi.

(2) Fıransızca ve Almanca konuşan milletler bugün ilerilemişlerse de bunların ilerilemeleri ve varlıkları yenidir. Büyük bir geçmişleri yoktur.

Avesta dilinde de bu hal var iken Pehlevi dilinde kaybolmuş.

Bu durumlar dahi gösteriyor ki bazı dillerdeki erkeklik dişilik hali git gide kaybolacaktır. Habeşçede erkek dişi kelimeler her halde işitmekle bellenilirmiş; bunların belli bir belgeleri yokmuş. Arapçada dahi bir takım kelimeler böyle değilmidir?

UYGUNLAŞMA (= Mutabakat)

Arapçada dişi bir isim vasıflanırsa sıfatın da dişi olarak vasıflanması gerektir. Aslında, Arapçada sıfatla mevsuf on yerde biribirleriyle uygunlaşır. Halbuki Samî dillerin bazılarında bu uygunlaşma hali kalmamıştır. Bu, yalnız canlıları gösteren isimlerde kalmıştır. Arapçadan dahi bu halin düşeceği şüphesizdir. Çünkü bu hal ilkellik belgesidir. Dil olgunlaştıkça bu gibi şeyleri atacaktır.

Uygunlaşma işi de Arapçada başka bir güçlük doğurmaktadır.

İMLÂ

Arapçada imlâ meselesi de düzenlenmeye değer bir karışıklıktadır. Sonu (آ) ile söylenen bir takım kelimeler (ى) ile yazılır: يحيي حتى الى على بلى gibi. Bazı sıfatlarda bu şekilde (آ) sesi, ى ile gösterilir : وسطى فتوى gibi. يحيا kelimesi son zamanlarda (آ) harfiyle yazılmaya başlanmıştır. Geçmiş zaman ve muzari kalıplarının üçüncü şahıslarının çoğullarında kelimenin sonuna bir elif korlar ki bu da fazladır. مؤثر , موحل gibi kelimeleri vav'la yazıp üzerlerine hemze işareti korlar (1).

---

(1) Hemze meselesi de haylı karışıktır :

1 — Kelimenin önünde bulunursa «elif» yazılır.

2 — Ortada ise kendinden önce gelen harf ya sâkin olur, ya da harekeli hemze sâkin olursa yine «elif» gi-

Bunlara benzer ve benzemez daha bir çok imlâ sakatlıkları vardır ki düzeltilmeğe değer; nitekim eski zamanlardaki imlâ usulleri bugün az çok değişmiş bulunuyor: رحمن dan رحمان. ملك dan مالك. صلوة den صلاة olmuştur (1).

HARF-İ İLLET

Arapçanın bir belası da «Harf-i illet» denilen şu ی و ا harfleridir. Bu harfler kelimenin çekiminde türlü kılıklara girer, kâh kaybolur, kâh da meydana çıkar. Böylelikle türetme bir kelimenin kökle olan ilişiği pek belli olmaz: ورث ile ارث ve تراث in kök birliği güç sezilir. قال ile قول in, قل ile قيل in ilişiklikleri haylı uzak gibi görülür.

İlal ve idgam gibi kurallar pek karışıktır. Bunlar belli ve düzgün bir kurala bağlanamaz. İlal ve idgam işinden başka, bir de «ibdal» işi vardır ki, bir harfin yerine başka

---

bi yazılır: بأس ، يأس gibi. Kendinden önce gelen harf esire olursa, noktasız ی gibi yazılır: Hemzeden önce gelen harf sâkin olursa yine «elif» gibi yazılır: سرآه. نوأم gibi. Hemze ötüre olursa «vav»la yazılır: مسئول gibi. Hemzenin önündeki harf ötüre olursa yine «vav»la yazılır: مؤنر gibi.

Burada (18) türlü hal vardır. Biz kısa kestik. Bak: El-Mecma-ül Lûgat-il-Arabiyye cüz: 1, sahife 374.

(1) İmam Celâleddin Suyutî, «itmam-üddiraye» adlı kitabında «İlm-ül-Hatt» babında Arapçanın imlâsından bahsetmiş, kendince bir takım kurallar koymuştur. Arzu edenler oraya bakabilirler.

Bir kelimenin harfleri üzerine hareke işaretleri konulmadıkça, kelime bir kaç türlü, hatta bir عمل kelimesi (10) türlü okunabilir.

bir harfin getirilmesi demektir: (ت) harfi, yerine göre ذ س ط ye çevrilir; (و) harfi de hemze olur; bazı kere de (س) harfi (ص) olabilir. Bu ve buna benzer bir takım değişmeler vardır; biz kısa kestik. Şurası bilinmelidir ki bu değişmelerin kesin ve düzgün bir kuralı yoktur.

ZAMAN İŞİ

Dil bilginleri, Arap dilinin ve başka Sam dillerinin zaman bakımından yoksul olduğunda birleşmişlerdir (1).

Arapçada hal sıgası yoktur, muzari sıgası vardır. Bu sıga hem hale hem geleceğe delâlet eder. Türkçemizdeki yor-lu sıgaya benzer bir sıga Arapçada yaratılmamıştır.. Muzari sıgası bu iki ödevi de görmektedir. Muzariin hem hale hem geleceğe ihtimali vardır; bu da karışıklığı doğurmaktadır. Bazı kere hal anlamını belirtmek için fiilin önüne bir الآن kelimesi getirirler. Gelecek anlamını س harfi veya belirtmek için de fiilin önüne bir سوف kelimesi getirilir. Türkçemizde hal anlamı için ayrıca sıga vardır.

Osmanlıcada «mazi-i naklî» denilen miş'li geçmiş sıgasının, Arapçada bulunmadığı önce söylenmişti. Arapçada «olmuş idiyse» demenin imkânı yoktur.

Arapçada bir işi yapanı bildirmek için bir tek kalıp vardır; o da فاعل ölçüsüdür. Türkçemizde ise bunun için iki şekil bulunur. Devamlı olarak bir işi yapan için kelimenin sonuna bir «-ci» getirilir: sütcü, gavgacı, felsefeci gibi. Devamlı olarak bir işi yapmıyan için: «gelen, giden

---

(1) Bu yolda fazla bilgi için bak: Saim Ali Dilemre-Genel Dil Bilgisi.

olan, bulan, okuyan, yiyen, içen» denir ki kelimenin sonuna bir «-en» veya «-an» getirmekle yapılır.

İKİLEME (- tesniye)

Arapçada doğrudan doğruya tekilden çogula geçilmez, arada bir de ikileme vardır. Türkçede ve bir çok dillerde tesniye yoktur. Arapça ile İbrancadan başka öbür Sam dillerinde bu hal kaybolmuştur. Arapçadan dahi kaybolacağına şüphe yoktur.

TÜRETME

Arapçada kelime türetmesi (= iştikak) işi de karışıktır. Yeni bir kelime yapmak için eldeki kelimenin başı yarılır, gözü çıkarılır. Türetme edatı kâh olur, kelimenin baş tarafına konur; kâh olur, ortasına sokulur; kâh da sonuna getirilir. Bundan başka iştikak'ın büyüğü ve küçüğü ve en büyüğü vardır.

Halbuki Türkçede kelime türetmesi çok kolay ve çok sadedir; hemen hiç şaşmaz. Her zaman ve her yerde türetme ekleri kelimenin sonuna gelir, işte o kadar (1).

BİLEŞİK (= mürekkep) KELİMELER

Arapçada iki kelime yanyana getirilerek bileşik yeni bir kelime yapılamaz. Çünkü irap işi buna engel olur. Kelimenin sonu cümledeki yerine göre ayrı ayrı durumdadır (2).

Arapçada yeni bir kelime yapmak için ya yeni kelime uydurulacak, ya da türetme yoliyle yapılacaktır. Halbuki yeni bir kelime yapmada en kolay ve en elverişli yol

---

(1) Bak: Türkçede kelime yapma yolları.

(2) Bak: Tarih-il-Lûgat-is-Samiyye sahife 15.

bileşik kelime yapmak ve iki kelimeyi biribiriyle kaynaştırarak yeni bir varlık yaratmaktır. Gerek Türkçede, gerek Farsçada ve gerek batı dillerinde bu yolda bir çok terimler ve kelimeler yapılmaktadır. Türkçede yalnız bileşik isim ve sıfat yapılmaz; bileşik fiiller de yapılır: gel-i ver, al-a yazdı, gid-e dur veb. gibi. Bu hal Türkçeye büyük bir genişlik vermiştir. Arapçada bu şekilde bileşmiş fiil de yapılmaz.

Haylı uzamış olan bahsi Mısır bilginlerinden Muhammed Emin'in «Fecr-ül-İslâm «ve» Duha-l-İslâm» adındaki çok kıymetli eserlerinden aldığım şu sözleriyle bitirmek istiyorum:

«Araplar kabile halinde yaşarlardı; aralarında buluşma azdı. Dil ve diyelek bakımından aralarında büyük ayrılıklar vardı. Bir takım kelimeler, ayrı ayrı kabilelerde başka başka anlamlara gelirdi. İş bu kadarla da kalmazdı; bazı kere de kelimenin söylenişi değişirdi. Arapça da bu yüzden eş anlamlı kelimeler çoğalmıştı, şairler bu kelimeleri kullanarak şiir söylemede kolaylık kazandılar ve kafiye darlığı çekmediler. Bundan başka her kabilenin kendilerine özger olan kelimeleri lûgat kitaplarına konuldu ve genel dile mal edildi. Bu yüzden Arapçanın zararına olarak dilde kaba bir şişkinlik meydana geldi. Nitekim «bal» ın (80) tane karşılığı vardır» (1).

ARAP YAZISI

Arap yazısı diye bir yazı yoktur: Arapların kullandıkları yazının aslı yabancıdır. Aşağıya doğru açıklanacağına göre, Araplığın o asl ile ilgisi hemen hiçtir. Ortada seslere işaret olan bir sistem vardır. Bunun şerefi Ke-

---

(1) Bak: Duha-l-İslâm cilt 2 sahife 245.

nanlılara, aittir; bununla beraber bu şerefin hepsi de Kenanlılara verilemez; çünkü seslere işaret olarak ilk icadedilen harfler, Sümer'lere aittir. Eski Mısır'lılarda da seslere işaret yolıyla kullanılan ayrıca bir yazı sistemi daha varmış (1).

Türklerin de Orta Asya'da bu şekilde bir yazı sistemleri varmış. Bugün «Orhun Yazısı» dediğimiz yazı, başka eski yazılara nisbetle daha kullanışlı imiş. Bu yazının eskiliği hakkında şimdilik bir bilgi verilemiyecektir.

Her ne ise, artık bugün ne Sümer yazısı ne Hiyeroglif, ne de Orhun yazıları, kullanılır. (2). Bugün medenî milletlerin kullandıkları yazılar seslere işaret eden bir takım şekillerden ibarettir. Bu şekillerin ve bu yazının temelini atan Kenanlılardır; daha doğrusu Mısır'lılardır. Bu yazı doğu ve batı kolu olmak üzere iki kola ayrılır. Doğu kolu Aram, Nabat, İbran, Süryan yazılarıdır; daha sonra bu koldan Arap harfleri çıkmıştır. Batı kolu, Yunan, Lâtin, Rus yazılarını doğurmuştur.

Arap yazısının temeli Nabat yazısıdır. Onun da temeli-söylediğimiz üzere Kenan yazısıdır. Nabat yazısında harfler ayrı ayrı yazılırmış. Araplar Nabat'lardan yazıyı aldıktan sonra bitişik olarak yazar olmuşlar.

---

(1) Bak: Hiyeroglif tercümesi-Kahire sene 1311.

(2) Çivi yazısı denilen ve aslı Sümer'lerden gelen yazının bir takım harfleri Lâtin yazısına benzemektedir. İleriye doğru yapılacak olan araştırmalarla ve keşiflerle bazı önemli ip uçları meydana çıkacaktır. Meşhur tarihçi Maspero'nun Tarih Kadım adlı eserinde ve 811 inci sahifede görülen şekilleri buraya alıyorum :

الاسد kelimesini

şeklinde yazmışlar. Arapların Nabat harflerindeki tasarrufları bundan ibarettir.

Aşağıdaki cetvel Arap, Nabat ve Yahudi yazıları arasındaki yakınlığı pek güzel göstermektedir:

Arap **Nabat** **Yahudi**

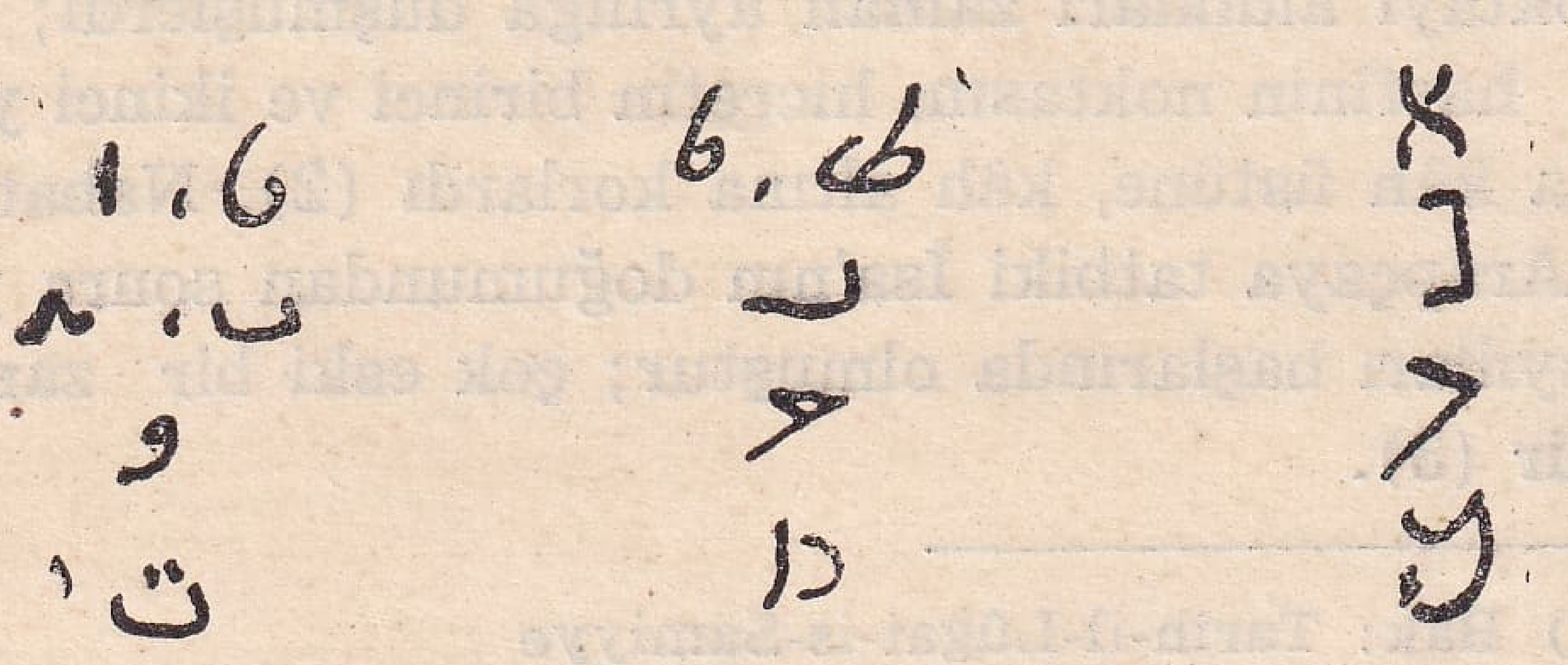

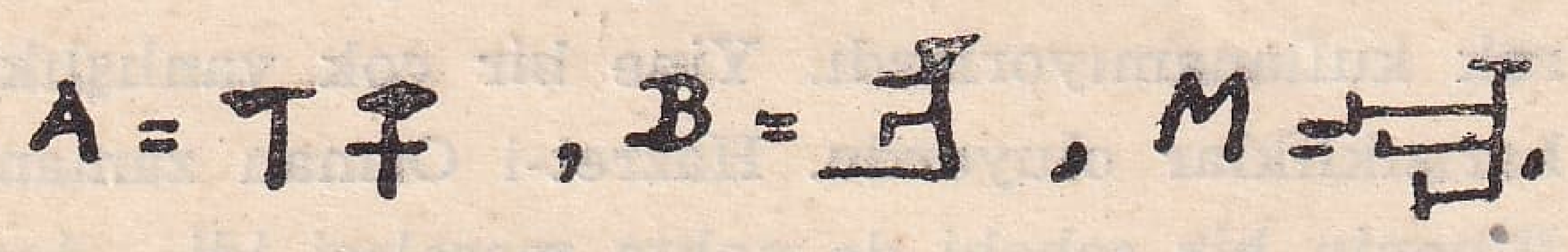

Araplar ابجد i Yahudi'lerden almışlardır. İbran, Aram, Nabat, Süryan yazıları ile Yunan, Lâtin, Rus yazılarının Kenan yazısından çıkmış olduğuna şu ابجد tanıklık edip durmaktadır.. ابجد هوز حطى الخ Kenanlılarda harflerin tertip sırasıdır. A, B, C, D gibi.

Araplar Nabatlardan yazıyı aldıkları zaman kendi ağızlarına uydurmak için bir takım harfler katmışlar ve bir takım harfların yerlerini değiştirmişlerdir; ث harfi

Nabat'larda en sonda قرشت de iken Araplar ب harfine benzediği için öne almışlardır (1).

Arap yazısı Nabatçadan alınmıştır. Çünkü Nabat'lar Sam soyundan olup Arap ülkesine yakın otururlardı. Alış veriş için kuzaya gelen Araplar ilk önce Nabat'larla buluşurlardı; bu yüzden onların medenî etkileri altında kaldılar. Nabatçada bulunmıyan ث, خ, ذ, ض, ظ, غ harflerini Araplar kattılar ve dillerince sesleri biribirine yakın olan harfleri yan yana getirdiler. Daha sonra Süryan yazısına uyarak bazı harflere nokta koydular. Araplar noktayı aldıkları zaman ayrılığa düşmüşlerdi; meselâ ق harfinin noktasını hicretin birinci ve ikinci yüzyıllarında kâh üstüne, kâh altına korlardı (2), Nabat yazısının Arapçaya tatbiki İsa'nın doğumundan sonra yedinci yüzyılları başlarında olmuştur; çok eski bir zamanda değildir (3).

---

(1) Bak: Tarih-il-Lûgat-is-Samiyye

(2) Bak: Taril-il-Lûgat-is-S-amiyye

(3) Araplar Süryancadan noktayı almışlarsa da tam olarak kullanamıyorlardı. Yine bir çok yanlışlıklar ve karışıklıklar oluyordu. Hazret-i Osman zamanındaki fitnenin bir sebebi de nokta meselesi idi, Arapçada öldürün» ve «kabul edin» kelimeleri bir yazılırdı. Bu hal Emevilerden Abdülmelik zamanına kadar devam etti. Şurada burada bir çok yanlışlıklar ve bozuntular yapıldı. Nihayet meşhur Haccac-i Zâlim, benzeşen harflere birer işaret konmasını halifeye yazdı; o da kabul etti, bir kurum kuruldu, işaretler kondu; fakat kör ve taklitçi taassup burada da kendisini gösterdi: «Öyle şey olamaz, Osman'ın mushafını bozmak doğru değildir. Islâh namına olsa da

Kenanlılar Nabatlıalrdan daha önce kuzaya gelmişler, medeni aleme yaklaşmışlar, Yunan ve Mısır medeniyetinin etkisi altında kalmışlardır. Kenanlıların Arap Yarım adasından kuzeye göçmeleri, bundan (4500) yıl önce olmuştur. Nabatlılar daha sonra göçmüşlerdir. Kenanlıların seslere işaret koymak suretiyle kullandıkları sistemi Mısırlılardan alarak kendi zevklerine uydurmuş olmalıdırlar.

Doğuda başka Samî bir koldan gelen Asurlular ile Babilliler Sümer yazısını kullanmakta idiler. Eski İranlılar da bu yazıyı kullanmışlardır. Yarım adadan kuzeye göçen Samlılar ilk önce aylıklı asker olarak Sümer ordusuna giriyorlardı. Yarım adada sıkılan Samlılar zaman zaman kuzeye doğru taşıyorlardı. Kuzeyde askerlik ve göçmenlik suretiyle çoğalan Samlılar, nihayet Sümerleri ezdiler. Daha medenî ve daha ince olan Sümerler bu kaba ve sert çöl adamlarının saldırışları altında silinip gittiler. (Hamurabi) zamanına kadar (1) Sümer dili ve Sümer kanunları devam etmiştir. Çok milliyetçi olan Hamurabi

---

harflere işaret koymak bid'attır, günahtır» diye bağırdılar ise de bir şey yapamadılar Bak : Tarih-ülhatt-ıl Arabı ve Âdâbühü sahife 84.

(1) Hamurabi, Irak'a göçmüş olan Amâlika'dandır, İsa'dan (20) yüzyıl önce kıral olmuş ve (45) yıl kırallık etmiştir. O vakte kadar şurada burada kalmış olan Sümerlileri ortadan kaldırmış, dillerini yasak etmiş, fakat Sümer kanunlarından faydalanarak yeni bir kanun yapmıştır. (281) maddeden ibaret olan bu kanun ilim alemince meşhurdur. Koyu bir milliyetçi ve ırkçı olan Hamurabi Sümerlere ait ne varsa mahvetmiştir.

bunları değiştirdi. Fakat yine temelleri Sümer kanunlarından aldı (1)

Sözün kısası, Arap yazısı köklü ve başlıbaşına bir yazı değildir; açıkçası, Araplar tarafından icadedilmemiştir. Başkasına ait bir yazı sisteminin az çok biçim değiştirmiş bir şeklidir. Asıl olan Kenan-Finike yazısıdır. Şu كمن şekli, bu yazının Lâtin, Yunan, İbran, Aram, Nabat, Süryan yazılarına ana olduğunu göstermektedir; كمن Arap harflerindeki كاف ، لام ، ميم ، نون harflerinden başka bir şeymidir? Araplar bu yazıyı aldıktan sonra (2) zaman zaman değişiklikler yapmışlardır. En büyük değişiklik İslâmlıktan sonra yapılmıştır. İlk sıralarda harflerin kılıkları çok çeşitli olmuş, adetâ başka başka yazı sistemleri ve şekilleri halini almıştı. Her şehir, her bölge kendi zevkince yazmıştı. Emeviler zamanında büyük bir değişme olmamış. Fakat Abbasoğulları zamanında ve hele Me'mun devrinde, başka bilgi ve sanat kollarında oldu-

---

(1) Musa'nın şeriatında Hamurabi kanunlarından alınmış bir çok hükümler vardır; Yahudiler daha sonraları Babilde esir bulundukları zamanlarda Babillilerden ve dolayısıyla Sümerlerden bir çok şeyler öğrenmişler ve almışlardır. «Tufan hikâyesi, «Nuh» ve Tufan hep Sümerlerden alınmış ve böylelikle Yahudi kitaplarına geçmiştir Bak: Gılgamış destanı.

(2) Arap yazısının ve yazının bulunması hakkında bazı eski Arapça kitaplarda ve onlardan alınarak Türkçe kitaplarda bulunan bilgiler ve fikirler hep sonradan uydurulmuştur, bilimce hiç bir değerleri yoktur. Son yüzyılın keşifleri ve çalışmaları o rivayetlerin asılsız olduğunu meydana çıkarmıştır.

ğu gibi, yazı işlerinde de büyük himmetler harcanılmıştır. Bu yüzden yazı güzelleşmiş ve yazı yazmak ince sanatlar arasına girmiştir. Bu yolda da çok değerli adamlar yetişmiştir. Kûfe, Basra, Kahire gibi şehirlerde ve Endülüste ayrı ayrı şekiller, üstatların himmetleriyle bir parça düzelmiş ve birleşmiş ise de hala kuzey Afrika yazısı ile doğu yazısı arasında haylı ayırtılar vardır (1).

İslâmlıktan evvel güneyde, Yemende «Müsned» adıyla başka bir yazı sistemi kullanılmış ise de bu yazı bütün Araplarca kabul olunmamıştır. Nabat aslından gelen yazı öbürünü unutturmuştur. «Kûfî yazısı» denilen yazı da çok yaşamamıştır. İslâmlığın ilk yıllarında din kitapları kûfe yazısı ile yazılır, devlet işlerine ait şeyler nabat yazısı ile yazılırmış. Sonraları her ikisi de Nabat esasından gelen sistemle yazılır olurmuş (2). Abbas Oğullarının ilk

---

(1) Yalnız yazı değil Kuzey Afrika'da dil bile bam başka bir durum almıştır. Berbercenin karışması oralarda asıl Arapçayı da haylı bozmuştur. Elde Kur'an-ı Kerim olmasaydı Arapça daha büyük bozuntulara uğrardı.

(2) Bir takım hayali geniş esrara meyleden kimseler ve bazı taşkın tasavvufçular, harflere manevî birer şahsiyet verir olmuşlardı. Her harfe bir takım kıymet takmışlar ve rakam koymuşlardır: böylelikle «Ebced hesabı» denilen nesne meydana gelmiştir.

Aslı Yahudilerden gelen bu uydurmanın ilimce hiç bir değeri yoktur. Yüzlerce yıl. Doğunun. İslâm âleminin uğraştığı «Ebced hesabı», «ebced harfleri» ve itibar edilen kiymetleri önem kazanmıştı. Buna en çok önem verenler tasavvufcular ve tarih düşürmek istiyen şairlerdi. Bunu üfürükçülerle büyücüler de ellerinde yanılmaz bir kılavuz gibi kullanmış-

zamanlarında kâğıdın girmesi, oldukça ucuzlaması ve yazı yazanların korunması yüzünden, yazı yazmak bedîî bir sanat halini almış, yazı yazanlar harflere kendi zevkleri ve sunkuları nisbetinde bir takım yeni yeni ve güzel şekiller vermeye başlamışlar, yazının çeşitleri çoğalmış ve

---

lardır. Bir kimsenin yıldızını gütmek, geleceğini keşfetmek gibi bâtıl işlerde de «ebced hesabı» kullanılırdı.

Harflere manevi birer şahsiyet verenlerin en meşhuru Muhiddin Arabî'dir. Koca Gazalî de az çok bu yola gitmiştir. Şair Nesimi de böyledir. İş bu kadarla kalmamıştır. «Huruffîlik» adında akla, ilme, mantıka sığmıyan bir mezhep çıkmış. Bir çok saf kimseleri saptırmış hattâ Osman Oğulları Padişahlarından birisini de sürüklemiş, bir çok safdillerin de kanına girmiştir. Zamanımızda dahi bu gibi inanışlara sım sıkı sarılmış olanlar görülmektedir. (1939) yılında Kahire'de basılmış olan ve Mısır'da tahsil görmüş bulunan bir gencin yazmış olduğu «Tarih-ül-Hatt-il-Arabî ve Adabühü» adındaki eserde Arapça harflerin esrarı ve faziletleri hakkında uzun uzun yazılmış ve bu işe sekiz bap ayrılmıştır. Sözde Arap yazısı, yazıların en güzeli imiş. Arap harfleri güzellerin bazı azasına benzermiş. Allah taalâ Arap harflerine bir çok esrar vermiş imis; tılsım, büyü, cifir, simya gibi Arap harflerinin bazıları ruhanî ve yüksek, bazıları cismani ve aşağı imiş. Bu harfler kuvvet, kalp, cisim, akil gibi şeylere de sahip imişler.

Halbuki yazıların en çetrefili, en karışığı Arap yazısıdır. Biribirine benziyen harfler bir çok yanlışlıklara sebep olmaktadırlar. İmlâca da bir haylı zorluklara sebep olurlar:

(24) e çıkmış, her çeşide bir takım adlar verilmiş. Bazı yazıcılara göre yazının çeşidi (37) imiş (1). Önceleri noktasız ve harekesiz olan harfler üzerine birer çizgi korlarmış. Sonra bu çizgiler kaldırılmış, nokta ve hareke konulmuştur. Yazının güzelleşmesinde İranlıların ve Türklerin büyük himmetleri dokunmuştur.

Sözün kısası: Arap yazısı kökten değil, daldandır ve yenidir. Nitekim Arap «kelimesi bile eski değildir» Kahire Üniversitesinde Samî Diller profesörü bulunan doktor İsrail Velfenson adındaki zatın »Tarih-ül-Lûgat-is-Samiye» adlı eserinde «Arap» kelimesinin İslâmlıktan az evvel konuşulmaya başlanıldığı bu kelimenin İbrancadan geçtiği. «göçebe» demek olduğu yazılmaktadır.

Bugün Arap düşünürlerinden bir takımları Lâtin harflerini almak taraflısıdırlar (2). Mısırda bulunan kaçkın eski Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi, Lâtin harflerini kabul taraflısı olan Mısır gençlerine «Mevkif-ül-akli ve-l-ilmi ve-l-âlem» adındaki eserinde haylı çatmıştır. «Mecellet-ül-mecma-ül-ilmyt-ül-Arabî» nin sekizinci cildinin (9) uncu cüzünde (568) inci sahifede «Pariste bir takım Arap gençlerinin toplanarak Lâtin harflerini kabul yolunda konuştukları» haber verilmektedir.

---

(1) Bak: Hat ve hattatan sahife (20).

(2) Kahirede ve Bagdatta Lâtin harflerini kabûl yolunda bazı çalışmalar olduğunu biliyoruz. Bunu geçen yıl Ankaraya gelmiş olan bir Arap bilgini de itiraf etmişti.

İranlıların bazı aydınları da bu fikirdedirler. Bundan beş yıl evvel Tahranda çıkan bir dergide, Lâtin harflerinin Farsçaya tatbiki şekillerini görmüştüm.

SONSÖZ

Yukarıdan beri ortaya koymuş olduğum tanıklar ve her iki dilden aldığım örnekler, Türkçenin, Arapçadan daha olgun ve daha gelişmiş olduğunu meydana çıkarmaktadır. Ben bu işi ancak ilmî bir hakikatın aydınlanması için yaptım. Başka hiç bir şey düşünmedim. Hele bin yılı aşkın bir zamandan beri münasebette bulunduğumuz büyük ve kardeş bir ulus'un dilini yermek gibi bir küçüklük hatırıma gelmedi ve gelemez. Bana ancak hakikat aşkı hakim olmuştur. (mısra)

Hak bellediğin bir yola yalnız gideceksin

MALOK GÖNEN

Yanlış - Doğru Cetveli

Sayfa	Satır	Yanlış	Doğru
5	25	Arabî Tî ve	Arabî ve
6	25	Muhükemet	Muhâkemet
14	26	yazmıştır	yazılmamıştır
18	23	tercümesi	tercemesi
23	30	meshurdür	meşhurdur
48	31	Farib	Earib
50	23	Tamame	Hamame
53	15	Gelecek anlamını س harfi yeya belirtmek için de fiilin önüne bir سوف kelimesi getirilir.	Gelecek anlamını belirtmek için de fiilin önüne bir سوف kelimesi veya س harfi getirilir.
56	28	Tarih kadım	Tarih-i kadim
59	2	aleme	âleme
62	28	akil	akıl

Basılmış olanlar

1 — Türk Zaferine Armağan — Hilâfet, Saltanat ve Cumhuriyet hakkında — 1923
2 — Maraş Tarihi ve Coğrafyası
3 — Bektaşilik ve Edebiyatı
4 — Türk Büyükleri ve Türk Adları (2. basılış)
5 — Türk Dili Kuralları
6 — Suna ile Çoban Hikâyesi (1938 yılında Matbuat U. Müdürlüğünğn açtığı müsabakada birinciliği kazanmıştır)
7 — Baş Belâları (Üç perdelik piyes)
8 — Cönk-Birinci Defter (Manzum küçük hikâyelcr)
9 — Öğüt
10 — Türkçemizde Men-Man (T. D. K. yayını)
11 — Sakarya Destanı
12 — Onuncu Yıl Destanı
13 — Türk Dilinde Ekler ve Kökler üzerine bir Deneme (T. D. K. yayını)
14 — Divanü-Lügat-it-Türk—çevirme, tıbkıbasım ve dizin (T. D. K. yayını)
15 — Ettuhfet üz-Zekiyye fil-Lûtat-it Türkiye—çevirme, tıbkıbpasım ve dizin (T. D. K. yayını)
16 — Tanrı Kitabından Namaz Türelcri - 1944
17 — Türkçede Kelime Yapma Yolları (T. D. K.-yayını)
18 — Müyessiret ül-Ulum çevriyazılı metin, dizin ve tıbkıbasım (T. D. K. yayını)
19 — Eş-Şürûz-üz-Zehebiyye çevirmesi (T.D.K.-yayını
20 — Senglah

Basılacak olanlar

21 — Abuşka Sözlüğü
22 — Türk Dilinde Ana Kelimeler
23 — Ata sözlerinin ana kaynakları

Fiatı : 150 Kuruş